

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

Euskaltzaindiaren etxe arlotea Berrogei ta amargarren urtebete onetan guztion laguntza bear du

Amaika aldiz Bilboko Euskaltzaindiaren Etxe-bizitza ikusi izan degu. An arkitzen genduan Azkue zana, paper-zaar eta liburu aretan bere euskera aldeko lana jarraitzen, eta beti arri ta zur gelditzen giñan, gela arlote, trantsitu luze ta gela arlote aiek ikusita.

Azkue il azkerò ere, orrela jarraitu izan du leku arek. Erribera kaleko 6'garrenean. Egin izan diran zaar-berritzeak beti ere utsak izan dira, ta onela iritxi zaio Euskaltzaindiari bere berrogei ta amargarren urteburua. Ez ote degu, arlotekeri ori zerbait konpontzeko ordua?

—oOo—

Asiera-asieratik etxe zaar aretan bildu ziran euskaltzainien lanak eta liburategia 1919'garren urtea ezkerro, Oñatiko lenengo Euskal-Ikaskintzaren Batzar Nagusiko asmoa bete zanetik.

Gerora Azkue jauna, Erdal-Akademiko lagun izendatu zuten eta Menendez Pidal, euskaltzaindiko lagun. Onela trukatu ziran jakintsu biren artean ohoreak.

Euskaltzaindiak ez du beñiere bear zan añaiko diru-laguntzarik bere lan zabala burutzeko. Beti ere, gizon borondatsu ta jakitez jantzi eskerrak iraun aal izan du bere lanean, eskuartean dituan laguntza eskasak utzi dion neurrian.

Ez da makala izan gizon oiek egin izan duten lana urte auetan; eta Euskaltzaindiak bere landolan, ba-du agiri ta paper ederrik, zenbait gizon argiri eskerrak.

Baiña bitartean etxe-bizitza ta ango gelak, agiri-tegiak eta liburutegiak an egon dira beren itxura arlotean. Etxe barruko alde bustia ta ezeak alde batetik, eta tokien narraskeria bestaldetik, an gordezen diran agiri ta paperentzat oso kaltegarriak dira. Negargurea eman o izigun, etxezulo artan Azkue zana lanean ikusteak.

Egin dana bakarrik, solairu ondutua berritzea izan da; ta ori, andre batek ango negargarrikeria ikusi ta lagundu zualako beretik.

—oOo—

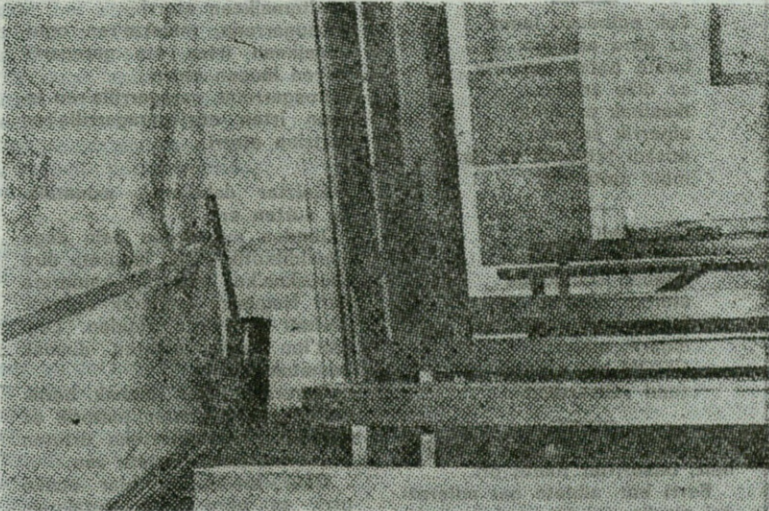
Ta utsa litzake, ango eskaskeri ori guk bakarrik ikusi bear bagendu...

—oOo—

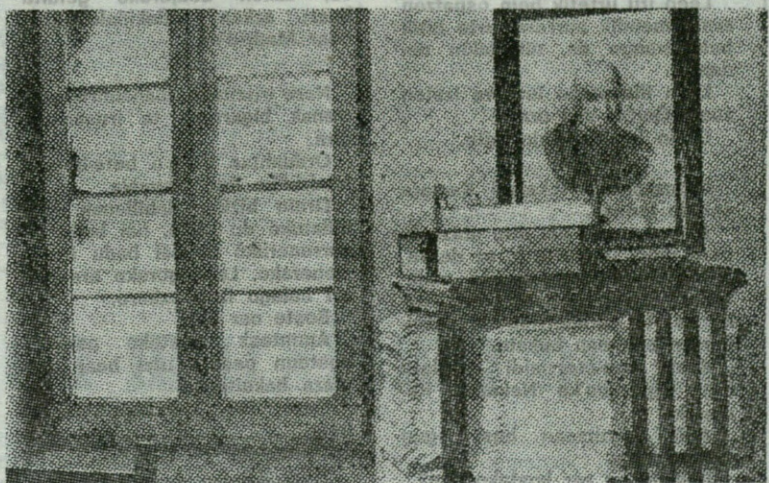
Baiña ez. Sarri kanpotik datozkigu jende jakintsuetatik asko ta asko, euskereaz zalatuak, eta gure gauzak ikusi nairik. Eta onelako ba-koitzean, istillu gorria sortzen zaigu.

Nola erakutsi gure leku lotsagarria Unibersidadeetatik eta jakintsuen ikastetxeetatik datozkigunei? Ta orduan dira kontu larriak. Ara eraman bearrean, euskaltzainiak beren etxetan, naiz beste lekuren batean artu bear izaten dituzte erbestetatik datozen gizon jakintsu oiek.

—oOo—

Ara emen ikas-leku bat. Ormak zeero ondutuak, alki zaar eta ez-etsegiñak. Ikasleak emendik alde egin bear izan dute.

Euskaltzaindia sortu zuan Azkue jaunaren argazkia batetik, zoko ugari bestetik...

Ezin zitekean onela iraun; beti inor gure etxera ekartzeko lotsatan. Beraz, estuasun oiek bein betiko zokoratzeke, berritu bat eman nai izan zaio Euskaltzaindiaren Etxeari.

Urrezko eztaiak bultzatu gaituzte artara. Euskaltzaindiak badu bere baitan, gure Diputazioak, Lantegi-nagusiak eta euskaldun dirudunen laguntza iritxiko duan esperantza. Lekua ezezik, lanerako bear diran beste tresna ta abar ere inguratu bearko dira.

Gure ardura ta arreta guzia gutxi izango da, lan eder ontarako. Euskaldun guztion laguntza ta lana degu au; ta lagundu nai duanak aukera izan dezan, Euskaltzaindiak bere izenean kontu diru-artu-emanak zabalduko ditu Bilbon zenbait Diru-Etxetan.

Aurrena Bizkai ta Bilboko Aurrezki-Kutxata, baita Lan-Kutxan eta Ne-

kazari-Kutxan ere. Bizkai ta Bilboko Bankuetan, Gipuzkoako Bankuan, eta «Crédito Navarro» ere beste ainbeste egingo da. Onela, Euskaltzaindiari lagundu nai dioten guziak, erraztasun osoa izango dute etxe oietan beren diruak sartzeko.

—oOo—

Ori egin da Bizkaian; baiña au ez da asiera besterik. Beste ainbeste egingo da Euskalerrri osoan. Bai Araban, bai Nabarroan eta bai Gipuzkoan ere. Onela gure lagunak aukera guziak eskuetan izango dituzte beren borondatea erakusteko Euskaltzaindiaren eraberritze ontan. Aldi berria zabaldu zaigu, beraz, euskaldunoi. Argi berriak erakutsi digu bidea, ta ez degu leenean lo artu nai. Euskal-Jakintzak bide luzea du oraindik bere soroak lantzeko.

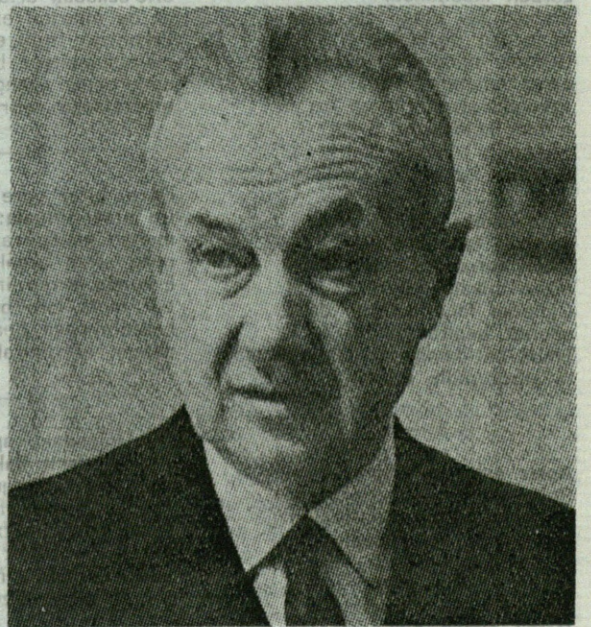
E. N.

NON ZER

- ★ **EUSKERA BATERATUA
ETA IKASTOLAK**
Aloñak ... 3 garrenean
- ★ **HOLAXE DAGO
GURE HERRIA!**
Kintanak ... 3 garrenean
- ★ **KAÑOI SALTZAILLEEN
KONTZIENTZIA**
A'tar Jokek ... 5 garrenean
- ★ **TEATRO «FUNTZIOA»
NOIZ ETA NOLA?**
Labayenek ... 7 garrenean
- ★ **JAINKOAK BAI OTE DAKI
GALLEGOZ ITZEGITEN?**
Atxagak ... 11 garrenean
- ★ **EUSKERA BATUA (I)**
Ugaldek ... 12 garrenean

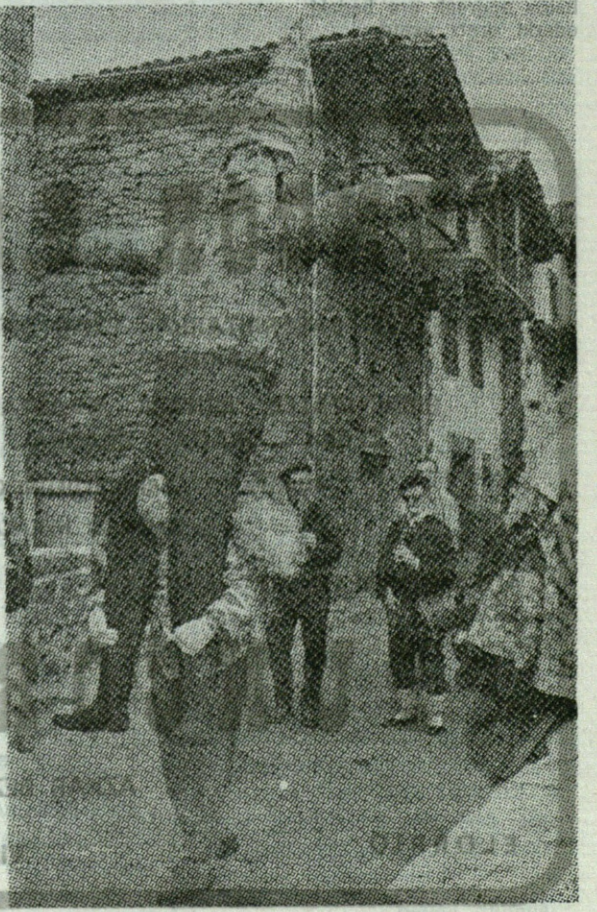
Hubert Beuve-Mery

Joan dan urtarilaren 18-ko Z. A. an esan genduan bezela, Beuve-Méry jauna, «Le Monde» aldizkari ederraren sortzaile eta oraindaino zuzendari izana, ez da nola naiko gizona. Bere 68 urterekin, laster asi da lanean berriro. Parisen, Louvre kaleko Periodista - ikastolan izango da irakasle eta zuzendari. Ba daukagu, gaurko periodistek, zer ikasirik, gizon ospetsu onengandik. Louvreko ikastolatik urtero urtero berrogeiren bat periodista berri ateratzen dira.

Lantz-eko «Miel Otxin»

Aurten ere oribillia degu «Miel Otxin», Nafarroa aldean (argazkian Lantz-eko a ikusten degu) kalez-kale, bere pekatu-ordaina egiten. Lantzarrak benetan saiatzen dira euren inauteriak landu eta aal duten ondoren egertzen. Bai eta iritxi ere. Kanpoko jende puska bat izaten da Lantzen, ain dira ikusgarri jai auk. Antzifñako kutusuz josiak. Gaurko gazteria aspertzan dala jai egunetan? Erakutsi dezaiozun non dagoen txalo ta gozoa, non giroa.

BERTSO BERRIAK

Orañ aldian Holandatik
eltzen zaizkigun berriak,
ez dakit izan ote litezken
danak oso pozgarriak.
Apaizak ere ezkondu-nairik
omen dauzkagu jarriak,
nunbait ez jakin ezkon-ondoren
sortu oi diran larriak.

Entzun izan det ezkontzerako
jarri bear dala ero,
Holandan ere esaera au
jakingo da onuzkero.
Apaizak ere pasatu bear
makiñatxo bat otz-bero,
ezkonduentzat dauden ordenak
benetan artu ezkeru.

Nola arraijo jo ote ditu
alde ortako aiziak?
Ni bai arritu apaiz jaun oiek
sortu dituzten auziak!
Gorputzak eziñ errenditurik
ote dabilatz guziak?
Lengo indarrak ez al du orañ
Jaungoikoaren graziak?

Andreak ez du senarra artzen
beti goxo itzegiñez,
ixilik ere gelditu oi da
eta arpegi muxiñez.
Bere onera ekarri nai, ta
nundikan eldu jakin ez,
asmatzen lanak izango dira
naiz eta jakin latiñez.

la urtetan sartua naiz ta
zerbait ikusitakua,
erabaki bat eman nai bada
bear dan bezelakua:
Gorputz onixe etzalo beti
errez ematen naikua,
ezkondu arren bizitza ez da
arrosa kolorekua.

Gure gorputzak ez du izaten
grifa bat ere lotirik,
erle-ozkadak artu gabarik
ez da miazten ezirik.
Ezkontzak frutu ematen badu
maitasun-intzez bustirik,
ondorenean izango al da
errezatzeko astirik?

Maitetasuna azaldu bear
nolabait ere alkarri,
baiña aurea goxua bada
atzea mikatza sarri.
Gauetzko lana nolakua dan
egunez begira jarri,
Traba bat kendu al dan moduan
ta zazpi milla ezarri.

Oartu bitez gure animak
iru etsai dituala:
mundu maltzurra, deabrua, ta
gure aragi argala.
Ezkondu arren irugarren au
txit motz lotu bear dala,
bestela pasa bearko dira
asteen bi ostirala.

Apaiz askotxo aztoraturik
Holandan gaur egunean,
ez jakin bati zer datorkion
esposatzen dan uean.
Ase-eziñak baldin bagera
anka libre degunean,
komerl latzak izango dira
larrak eltzen digunean.

Ai, Holandako apaiz maitteok!
Nik ez dakit dakizuten,
emaztearen kargu eginda
gero zer datorkizuten.
Luma goxodun txoriak nola
moko txorrotzak dituzten,
sermoi-egiten ainiako lanak
izango dira entzuten.

Apaizak ere zalantz-aldiak
nola dituzten izaten,
Aita Santuak epai eman du
argia izan dezaten.
Zenbait kutizi bete eziñak
lanak dizkigu ematen,
baiña andreak ere badaki
ederki ezetz esaten.

Ez izan nigan ezkondu eta
gaitzetsi dedan ustirik,
baiña ez dago zenbait kontseju
alperrik galtzen ustirik;
ez det egingo zuek emanak
zeuei eskeñi besterik:
Eman ez dago penatu gabe
zerua irabazterik.

J. OLEA
Legazpia

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN
MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AURRERALDEUNI'K ONENAK,
AMENGO NEKAZARIENTZAT

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

NERE BORDATXOTIK

Berri pozgarri bat jakin nuan.
Ixidro Ansorena, txistulari
maixuari, Donstia'ko «Gizartea»
Alkartean, Soziedadean, omenal-
di bat eskeintzera zijoazela.
Zenbat illunaldi ez ditu uxatu
Ixidro'ren txistuak!

Zenbat alaitasun sortu ote ain
urte luzeetan, nola plaza, kale,
teatru ta gañontzekoetan!

Ona emen, urteak urte, den-
borak denbora, luzaroan gogo-
ratuko dan deitura bat: ANSO-
RENA deitura.

Zein ondo pentsatua
omenaldi ori,
erri-arnasa gorde
duan gizonari.
Onore ta goralpen
maixu aundiari,
izketan eragiten
zion txistuari.

Plaza, kale, teatru,
alderdi danetan
zeru doñuak beti
zure ezañetan.
ANSORENA deitura
ederra benetan!
emen geldituko da
urrezko letretan.

Zuk egindako lanez
ez gera aaztuko,
beste batek aurrerik
ez dizu artuko.
Ikasleak ez ziñun
alperrik sortuko,
euskal txisturik ez da
iñoz mututuko.

Omenaldi ori da
San Martin kalean,
gogoan izango da
alditxo batean.
Ixidro bein pasatzen
dalarik atean,
GIZON bat sartuko da
zuen «Gizartean».

Zurekin itz bi egin bearrean
naiz, baserritar maita ori.

Berri bat, albiste bat adierazi
nai nizuke; jakinaren gañean ja-
rri nai zinduzket.

Aurten tokatzen da Madrid'ko
Peri Nagusia.

Leen iru urtetik bein ospatzen
zan. Emendik aurrera, urte bitik
bein izango da, nik jakin de-
danez.

Leen illabeteko luzeera izaten
zuan. Geitxo zan ura.
Orain laburtu egin dute.

Gipuzkoa'ko Nekazari Kamara
asi da lanean.

Aurrez eman nai ditu abixuak,
gero iñork negarrik jo ez dezan.
Aurtengo Peri Nagusia maia-
za'ren ogeigarren egunean asi-
ko da, ta garagarilla'ren zazpi-
garren egunean bukatu.

Bost joan-etorrialdi antolatu
ditu Gipuzkoa'ko Nekazari Ka-
marak.

Aldi bakoitzean bost egun
bearko dira.
Ibillaldi au zer kostako dan?

Bi milla ta eun peseta kostako
zaio pertsona bakoitzari.

Bizimodua goraka dijoa beti.
Asierako Peri Nagusi aiek
merkeago izaten ziran.

Otela ere orduan orain baiño
ondotxo gutxiago kostatzen
zan. Beste gauzak berdin.

Gaur ere zeure kontu, ba-
karka, Madrid'a joaten bazera ta
bost egun pasatzen badituzu,
bost edo sei milla peseta joan-
go zaizkitzu, zintzo-zintzo ibi-
lita.

Beraz, ibillaldi au merkea dala
aitortu bearra dago.

Autobusik apañen eta ederre-
netan joan-etorria.

Bideko bazkariak, Madrid'ko
otela, dana pagatua daukazu bi
milla ta eun pesetarekin.

Ibillaldiak noiz izango diran
adieraziko dizut ondoren:

Lenengoa, maiatza'ren emere-
tzian irten eta maiatza'ren ogei-
tauruan etxeratu.

Bigarrena, maiatza'ren ogei-
tauruan irten eta maiatza'ren
ogeitazazpian etorri.

Irugarrena, maiatza'ren ogei-
tazazpian irten eta maiatza'ren
ogeitamaiketan etorri.

Laugarrena, maiatza'ren ogei-
tamaiketan irten eta garagarri-
lla'ren lauean etorri.

Bosgarrena, garagarilla'ren la-
uean irten eta garagarilla'ren
zortzian etorri.

Goiztar dabilenak asmatuko
du aurten ere.

Jendea muxarrean asia dago
aspalditxotik. Asko inguratu dira
Gipuzkoa'ko. Nekazari kamarara
Peri Nagusiko galderak egitera.
Zerbait usanduta zeuden. Len-
bait'len izena ematen duanak
asmatuko du.

Gerorako uzten duanak, berak
nai lukean egunetan joaterik ez
bait-du izango. Aurreko urtetan
ere orixe bera gertatu zan.

Gaur biarko, ta biar etziko
utzi, ta gero, pentsatutakoan,
plazak eta tokiak beteak zeu-
dela.

Nai zuten egunetan joaterik
ez; azken beaierako gelditu
bear; azken ondokiñak ikusi
bear Madrid'en.

Nere iritzirako, joanaldirik ede-
rrenak bigarrena ta irugarrena
dira.

Orduantxe dago bete-betean
Madrid'ko Peri Nagusia.

Orain bizkor dabilenak aixa
billatuko du tokia, nai badu bi-
garrenarako ta nai badu iruga-
rrenarako. Lenengorako ere bai,
ori naiago izan ezkeru.

Beste oar bat:
Apunteak emateko garaian,
bosteun peseta utzi bear dira
plaza bakoitzeko.

Gero ura gutxiago pagatu
bear.

Zeuk ikusiko dezu, baserritar,
zurretat egunik egokienak zein
diran. Ondo dakit maiatzean ba-
serrian lan asko izaten dala, ta
beso exkaxi gogorra dagoala
bazterretan.

Zeuk ikusi bost eguneko utsu-
neak okerrik gutxien noiz egin
lezaken zure etxean.

Bein Madrid'ko Peri Nagusira

agertzen dan baserritarak be-
rriz joan nai izaten du. Arpegi
ezagunak ikusten dira geienak.

Disgustora etxeratuko balira
ez litzake orrelakorik gertatuko.

Oteleko jendea ere, Metropol
oteleko morroi ta neskameek,
ondo ezagutzen dituzte emendik
dijoazenak.

Ondo dago leen izandakoak
berriro joatea, baiña ura ezagu-
tzen ez dutenak beingoz bede-
rik azaltzea komeni litzake.

Aurten mordo bat izango dala
pentsatzen det oetatik.

Azkar ibili, jaunak!

Gaur, igandea, otsaila'ren 22'
garrena.

Azpeiti'ko zezen plazan, «En-
dañeta» ta «Aretxa» aurrez-
aurre: Gipuzkoa ta Bizkaia, arrija-
sotzen.

Neurketa onek bai sortu duala
giroa. Arrigarrietakoa, jaunak!

Munduak izango dira Azpei-
ti'n.

Oraindik arrijasotze batean
ezagutu dan geiena, seguru
asko.

Amasei arruako arri erretan-
gularra dantzatuko du «Enda-
ñaeta».

Amalau arrua ta erdiko erre-
tangularra, «Aretxa».

Alde aundia, bentaja asarrea,
gipuzkoarrak bizkaitarrari ema-
ten diona; arrua ta erdiko ben-
taja.

Aldi bakoitzean kontrarioak
baiño ia emerretzi kilo geiago
jaso bear.

Atera kontu zenbat kilo izango
diran ogeitabat minutu lanean
egindakoan.

Iru ekinaldi dituzte zazpiña
minutukoak.

Ekinaldi bat bukatzetik bestea
astera, zazpi minutuko tartea
izango da, baitere.

«Aretxa» bizkaitarra Gipuz-
koa'n gutxi ezagutzen degu.

Ez dakigu (nik ez beintzat)
bere leengo istoririk arrijaso-
tzaille bezela.

«Endañeta» oso ona dala de-
rrigor jakin bear du «Aretxa».

Guk baiño obeto, seguru aski.
Ta, «Endañeta» arpegi ema-
tera datorrenean (naiz ta ben-
taja aundia izan bere alde), ez
da edozein izango.

Amalau arrua ta erdiko arriak
ez dira norainrentzat egiten di-
ranak.

Nik, joandaneke aspalditxoan,
burutazio auxa daukat:

«Endañeta», galtzaille gerta-
tzen bada, irabazle gertatzen
bada, minutuko arri bat jaso
gabe ez dala geldituko.

Ogeitabat jasoaldiren kontua
dator ortaraka, juxtu-juxtu.

Arrien pixuak, kilotara biurtu-
ta, auek dituzute:

«Endañeta»-rena, 200 kilo.

«Aretxa»-rena, 181 kilo ta
laurden.

Auntzaren gaberdiko eztula!

Baxari

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on batek
eskeintzen ditu ostatu,
an dauden gauza zoragarriak
bixitatzen prestatu.

Apain, dotorez, berdiñik ezta;
iñola ezin puskatu,
MUEBLE bearrez baldin

[bazera
INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkiña: 97580

LASARTE

TRANSPORTES azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón,
Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

Brasil eta tratu txarrak

Vaticanoko «Zuentasuna eta Pakea» Batzordeko Zuzendari dan Maurice Roy Kardenalak, «Europa-Amerika Latinoa» komiteko idazkari dan Marcella Glisentiri eman dion erantzuna dala-ta: ara berriro aizetu politikagaitik giltzapetuei ematen zaizkien tratu txarrak eta egiten zaizkien iraiñak Brasilen.

Erantzun au, Aita Santuak eta Kardenalak berak artu duten dossierrean oinarritzen da. Izena ipintzen asita, «Liburu Beltza» ipiñi diote dossier oneri. Erakunde eta persona ospetsu askok izenpetu dute. «Croissance des Jeunes Nations» aldizkarriak oso-osorik argitaratu du, «Ikara eta Izukeria» izen-burutu ondoren.

«Gogorkeriaren eta injustiziaren berri izatean, bidezkoa du kristauak eta Eleiz osoak ere, alakoxe ikara eta gaitzespena sentitzea bere barnean. Eta sentitzen duan orai aitortzea lenbaitlen egin bearrakoa du, giza-dintasanaren errespetuarekiko ardura gero ta geiago zabaldu eta zuzendu dedin. Orregaitik, bertako politika egoera osoari buruz iritzi bat emateko gai ez bada ere Batzorde au, EZIN DEZATEGU ENTZUNGOR EGIN KRISTAU KONTZIENTZIAK EGITEN DIZKIGUTEN DEIERI, ZUZENBIDEZ JEIKITZEN DIRALAKO ZENBAIT ERRIALDETAN PERSONAK OINPERATZEKO EGITEN DIRAN ERASOKERI NEGARGARRI ETA ZAPALKETEN AURKA» dio Roy Kardenalak.

Brasilard baten itzetan: «Seguridadeko etxean egun bat igarotzeak, amar urteko kartzela dakarki». Ain zuzen, agertu diran amaika dokumentuek garbi adierazten dute egiturazko zerbitu duala Brasilek gogorkeria.

Jakiña, agindu... agindu zuan Buzaid Jutziziako Ministroak, egoera onen errua zutenak zigortuak izango zireala «pruebak egertzen bazizkieten». Baiñan ez zuan baizpada ere, guzi au sakon eta jator aztertu zezan Batzorde on bat sortu, erri aurreratu eta demokratetaren egin oi danez; bai zera!

Beren bildur ta guzti, asi ziran periodiku batzuek gertatuko batzuk argitaratzen. Baiñan bereala izan zuten erasoa ugari eta izuturik ixiltzera bearturik arkitu ziran.

Ez dut uste aitatu bear dugunik ere, Teleikuskiñak eta periodiku sonatuenak Vaticanoko Batzorde orren berririk ere ez emateko agindua artu dutela.

Egunero gertatu bearreko ipui zaar bat dirudi onek: nazikeriaren eran sortutako diktadurak, komunista-stalinista dala edo Greziako Koronelena dala berdin zaigu, gizonari leen leenik zor zaizkion eskubideak ukatzen zaizkio. Ez dugu aaztu bear, Europako Bazkidetazkotik ere kendu egin dutela Grezia, giza-eskubide oiek zaintzen etzitualako. Erortzen diranean bakarrik jakiten ditugu zenbaiteraiñoak astakerriak egin zituzten, zuentasunaren eta pakearen aldeko itxuran. Orregaitik zion, nunbait, Vazquez Mellak: «dik-tadura, aberri baten lizunkeri guzian iturria da».

Giza-Eskubideen agerpenean onela esaten da bostgarren atalean: «EZ DA INOR BIOTZ-GABEKERIZ EDO DOILLORKERIZ, OINAZERATUA, ZIGORTUA EDO GAIZKI ARTUA IZANGO». Guk ere, ainbat eszeptiku bezela asi bearko ote dugu esaten: «itzak, itzak... itz utsak»?

Erotutako mundu bat da gure au; buruz pentsatu eta abereak bezela jokatu. Freud-en itzetan, gure agresibidadea norengan lasaituko gabiltzala dirudi. Politika agintea, nunbait, menperatzeko da eta ez serbitzeko. Eta ari-bide ontan, «morrontzarako eziketa» antolatzen du, bere indarkerian oinarrituaz. Baiñan erria morrontzarako egiña ez dalarik, indarkerian asten da bera ere, bere gizatasunaren defentsan. Onela, indarkerizko «gurpil izuan» sartzen da gizarte osoa. Ona emen, politikaren trajedi nardagarria. Eta ezin dugu aaztu, giro ontan ermetzen dirala, biarko frutua ekarriko duten kimuak.

«Gogorkeria geitzen dijoanean, zuentasunarekin erantzun bear da» esan digu Helder Camarak, Aita Santuarekin egon ondoren. Orrelako astakeriak gaitzeste onetan, indar aundia izango luke erri danak alkartuko balirake. Gure aldetik, geure erri-zaeraren jator-tasunari jarraituaz, gogor egiten dugu oi astakeri guzi oien kontra. Baiñan, azkenean, Gobernuak dute itza eta batez ere ekintza. Auek bait dira, euren eta Estaduaren onagaitik gizonaren osotasuna zaindu bear dutenak. Alderantziz jokatzera, irten-biderik gabeko joku okerra besterik ez da. Onela, gaitzera, dialektikez, alden du nai duten etsaia, indartzea besterik ez dute egiten: komunismoa.

EUSKERA BATERA-TUA ETA IKASTOLAK

«Idatzi zak, bainan, kontuz inor mindu!».

To! Ederra bertsoa, Masail batean ematen baditek, ez aserretu, baizik eta bestea jarri. Eta biak ubeltzean, ik erean segi matrail-ezurak autsi arte. Orduan mututuko aiz-ta, kitto!

Zorigailteaz, maizegi pasa zaiguk ori. Ttikitan eskolara joan eta, uste kabean, maixuak zart! Eta ik aguanta. Etzeratzean, maixuak jo auleko negarrez joate baintzan, «zerbait egingo uken eta» eta, zirt-zart! Oraingoan bi, leengo bat-ura aaztutzeko...

Opizioa ikasten astean berriaz, zer esanik ez. Opizialak ostikoz, «plaf» atzeko aldean eta, antziak mutilla ipurdiz gora!

Gaztetan, erri-miñez kezkatuta zerbait esan nai bauan, «i, ago isilik, ume gorri ori, oraindik luma-tu gabe ago eta».

Zaartzarora iristen aizenean berriaz, agurea ikusia zegok; gazteriarrena dek etorkizuna eta eurak nai duen mundua egiten utzi daigun...

Orduan, orrela joan bear dik gure bizi-moduak, kaka-gizonak bezela, beti bai-bai, ameto emana? Ez, inpernuko milla demoni-nok ez ba du!

Gizonak, gizona baldin ba da, ezetz esaten ere jakin bear dik. Goazen bertatik arazoaren garrera.

Orain bost-sei bat urte, Donostiako «Diario Vasco»k egindako galdera bati emandako erantzunekin asiko naiz.

Gutxi gora beera, galdera aietako batek onela zion: «Euskera gaitzeko arriskuan dagoela uste badezu, bere biziari urte askotan irauneratzeko, zer bideri deritzazu onena?».

Galdera oni, ogei bat jaun ospetsuk erantzun zien. Luis Mitxelena jaunak esaten zuala uste det, alegia. «Alde batetik, iraupena, euskaldunok euskera erabiltzen genduan neurriari josia egongo zala. Eta bestetik, landare baten-tzat lur guziak onak ez diran bezela, izkuntza batek ere ezin gogor egindezaiokela auzoetatik dator-kion kontrako giro metaketari».

«Gure arazoan —jarraitzen zuan— garrantzitsua ez-ezik, bear bearrezkoa zala, euskera leenengo irakaskintzan ematea. Baiñan ori

bai; ez euskera erakustea, euskeraz erakustea baizik».

Antonio Tovar jaunak: «Arduraz-koena, euskera ikastolan sartzea izango litzakeala. Eta euskalkien garrantzia nabaritu ondoren, irakaskintza euskalkietan eman bear zala». Orretarako «izkalkietan zer-bait ikasitako irakasleak bear zi-rala eskuaitrez egindako izkelki naasketa batean ez erortzeko».

Beste jaunen erantzunik geienak, ao batetik bezela, euskera, aurtzo ttikien da leengo irakaskintzako ikastoletara jasotzearen iritzikoak ziran.

Eta or dago guztiz arritzen nauen koka: Orain bost-sei urte, ogei bat jaun ospetsu artetik, bat ba-karrik ere kontuan ez erortzea, «il edo biziko, «il edo biziko» estual-di ontan, alegia, euskera batera-tzea zala gaitzaren kontrako erre-merio santua!

Iritziak noiz-nolakoak izaten dira-ta, litekena da, gaur euskera bateratua aldekatzen duen jaun jakintsuak arrazoi izatea. Baiñan baserrian jaio, azi eta ezitako ez-jakin bat naizen aldetik, ori beia baiño leenago uzartaria ekartzea dala uste det...

Bestetik, beldur ematen dit euskeraren «kontrako giro metaketa» etxekook aitzin asi ez ote geran.

Nola nai dala ere, jaun oietako batzuen muiñean zer darabilen jakitea guztiz onurakorra izango litzakeala deritzat, bai euskera eta Euskalerrri osoarentzat. Misterio batzuek larru gorrian jartzea ere komeniko litzakeala uste det...

Gurasoen asmo eta naiak berriaz agirian daude. Euren artean sortu-tako mugira, amaika lan, naigabe eta diru bitartez, baiña aurrera eta aurrera dijoa.

Erri jakintza zabaldu nai du gurasoen mugirak. Eta orretarako sortu ditu amaren izkuntzan oiñar-ritutako ikastolak.

Eta ara emen lan, neke eta diru bitartez jasotako ikastoletan nun sartu nai dan giroaren aurkako «eskuaitrez egindako izkelki naas-keta» bat.

Eta orain galdetzen det: Nori eta zer aginpiderekin bururatu zaio orrelako aldrebeskeririk? Inork eta serioki «izkelki nasketa» ori ama-ren izkuntza dala baieztu aal le-zake? Beste aldetik, nik dakidanaz, ez da gurasoen gogoa ikastolak euskera erakusteko sortzea izan, baizik eta, Mitxelena jaunak zion bezela, euskeraz erakusteko. Eta jakiña, euskera bateratuan egin nai ba-da, ikastolak, gurasoen go-go aurka, isil ostuka, euskera era-kusteko izango dira.

Eta ori ez!

ZALOA

HOLAXE DAGO GURE HERRIA!

Lantxo honetan zuen aurrera eka- rri nahi duan gai hau oso interes haundikoa iruditzen zait. Ba dakit, hala ere, aipatuko ditudan pertso- naia batzuk, lotsaz edo umiltasu- nez, pixka bat minduta geratuko zaizkidala; bai, aurretik diot guztio- k ongi dakizkidala, baina hala eta guz- tiz ere, neure kontzientzia lasaitze- ko esan behar ditut.

Bilboko aita eskolapioen kolejio txit aipatuan ba dago gizon bat, (ez noa bere izena esatera, guztiek eza- gutzen dute-ta). Euskal Herriaren- ganako maitasunak eraginik ohi ez bezalako lan bat, isil isilean, egin duena. Kolegio horretan eta lehengo egon den beste tokietan ere, bere frantseserazko irakastaldiak uzten zeukoten astia, Euskal lan txit txalo- garri batean enplegatu du berak: esaera zaharrak, joskera pitxiko esal- diak, Euskal nortasuna eta zentzu berezia zedukatenak, pazientki eta zientziatzko ardura nabariaz, bildu ditu aspaldiko urteotan.

Ba ditu, oker ez banago, ehun mila esaldi baino gehiago, liburu zaharretatik denbora iraganetako idazlanetatik eta Herriko lagun jator eta jakintsuen ahotik, Euskalki guz- tietatikoak gainera, hor han hemen- ka bilduak.

Urte askotako lana, eta lan ba- liotsu eta preziazua, hala fede!

Liburu bat atera beharko litzateke esaldi hauekin. «Esaldi-hiztegi» oso bat eginik. Horretarako ongi kla- sifica eta ordenatu behar dira arau batzuen bitartez. Hau bide zen la- nik gaitzena, alegia, klasifikatzea. Baina zorionean aurkitu da horreta- rako sistema on bat ere.

Hau du falta bakarrik: astia iza- tea lan horretan enplegatzeko. Eta hona hemen arazo honen mamia: hiztegi preziatu hori, euskaldun guz- tiok, geure hizkuntza hobeki ezagu- tzeko eta mintzatzeko beharko gen- dueana ezin atera diteke aita es- kolapio horrek egunero frantses ira- kastaldiak eman behar dituelako be- re ordenan!!!

Hau eskandalu bat da. Frantses irakasteko ba bide dago hainbat apaiz eta aita eskolapio, baina Eus- kal lan hori aurrera eramateko ez dago inor. Nola konsenti diteke ho- rrelako bidegabekeria bat gure ga- raiotan? Ez ote dira konturatu aita eskolapioak nolako lan haundia egin dezakean pertsona horrek Euskal kulturaren alde? Eta zelako izena emanen leukee eskolapioei lan ho- rrek? Ni ere eskolapioetan hazia izan nauzue, eta ba dakit San José Calasanzek Herriko hurrei kultura irakatsi egiten zeuela eta haren ja- rraitzaileak ditugu aita eskolapioak egun ere.

Noren kultura ordea? Ez ote litzateke egokiago, horretarako paraga- bea eta ezin egokiagoa denez gero, aipatutako aita eskolapio horrek be- re lan hori ekitea frantses kontuak beste beten eskuetan utzita? Zer- gatik ez deukote ematen nagusiek horretarako baimena? Ene ustez, baimena ez eze, obligatu ere egin beharko lukete lan hori hartzera eta era berean ordenari fama eta entzutea emanen leukeote, egunero ez baita jaiotzen bere erako gizonik. dirua baino lehenago, eskolapio ho- rren liberatzea dugu falta. Oi ene poza eskolapioen nagusiek entzu- nen baleutate eta aita horri holako baimena balemaiole!!

Xabier Kintana.

Intelektualen marxismo berria

Torontoko Unibersidadean soziolo- ji-irakasle dan Lewis S. Faner jau- narri idazki txit jakingarri eta erna- garri bat emana du orain berri. Eta idazkia, gaurko ideien aldaketei bu- ruz ain ernai dagoan New Yorkeko «The New Leader», en azaldu da.

Idazki onen oiñarri edo mami au- xen da, alegia «sarri ideien bukaera bere asmatzailleak eman nai izandu ziolenetik urrun gertatu oi dirala».

Esate baterako, «Internacional» barruan Marxek izan zuan etsaierik aundiena, Bakunin. Gaurko anarkis- moaren sortzaillea gutxi izan dala irakurria, dio ere. Lur-langille ta intelektual erreminduek iraultza era- kunde batean bereganatzeko jardun zan gogorki. Eta urte anitz igaro diralarik, gaur Bakuninek kidetasun geiago du Che Guevara eta Maokin, auek Marxekin baiño.

Etorkizunaren estrukturan ez, bai- ñan egun-egunean, bere aldiari ar- kitzen zuan txarra zeritzaiona txau- tzen finkatu zuan bere jokabidea. Eta itxaropen bazuan erriak ba zut- tela izan doai, arazoak zuzenduko zituztela gerta-garaian. Esan ere esan bait zuan G. D. H. Cole jaunak bere liburu batean, «Bakuninek se- rioski jaso zuela Hegel eta Saint Si- mone konstruzio eta destruzio al- dietan, pusketan zegoala zatitua

ixtoria. Eta, onentzat, leenengoa destruzio zitzaion, bere ustez garai onenean zegoalako».

Idea au ber-bera ikusten degu gaurko intelektual erreboluzionaren aotan —askotxo «aitatxoren semetxo politak»— gaurko gizarte ta era- kuntzak su aundi batean erre bear dala, beren ideietan azaltzen digu- tenean.

Onegatik, Marxek nihilista osatu bat ikusi zuan Bakunin. Langillea- ren etsai bat. Eta Mao ere berdin, alderdi komunistaren etsai. Onega- tik jaurti arazi zuan 1927 garrenean txinatar alderditik. Baiñan Maok ez zituan aitortu bere «utsegiteak».

Marxek despreziatu egiten zituan lur-langilleak. Auek, bere ustetan, ez baitziran duin baizik indarge erre- boluzioa konstruitzeko. Eta Baku- ninek, bestalde, zapalduen artean ikusten zuan burruka-gaia, edozein zirala zapaldu oiek. Bai eta ere in- darra. Ameslari txoro bat, antizienti- fikoa guztiz iduritzen zitzaion Marxi Bakuninen planteamendu osoa.

Bakunin 1814 garrenean jaio eta 1876 garrenean il zan Ruso aberats- baten semea zan. Desdeko matxi- nadan arrapatu zuten, eta eriotzara kondenatu. Auek, azkenean, austria- tarren eskuetan laga, eta auek, be- rriz, rusoei. Zazpi urtetan espe-

txean eduki ondoren, azkenean Si- beriana, emendik iges egin zuan arte.

Bere eguneroko izakeran ere anarkista zan, orain aberatsen gisan, gero arloteenen eran. Biotzonekoa. Marxek egundaiñoak berarengatik esanarren, bera ongi mintzatzen zan besteaz. Ala eraginda, Marxek zion gorrotoa ikasi zuten marxistek, go- rroto aundiena izanik anarkistei. Alarik ikusi zan Krondsttat, Moscu, Barcelonan, eta abarretan.

Orain, eun urte igaro ondoren, ba- dirudi iseka egiten diola Marxi. Gaurko intelektual iraultzaille ta ekitzailleak itxura-jantziz mar- xistak dituzute, baiñan bakuninistak muifize.

Eta gu, euskaldunok, gurean orre- lakorik zerbitu nabaitzen degulako ernai egon bearrean gaituzute. Bate- zere gu langille uts geranok, «aita- txoren semetxo politak» ez gaitza- ten jan, teoriatan bildutako «boka- dilloak» ba giña bezela.

Erreketa ori gertatzen ari zaizki- gu. Destruzioa besterik ez dakusgu- Zeetasun asko, itxuretan uskeri asko nabaitzen ditugu, baiñan utsa diru- dian poxpolo txaldana naikoa izan oi da errekketa aundiena piztutzeko. Erne, beraz, erne!

UXOLA

zeruko ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Naparroko-Kantauriko ta Ara- goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22 - Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22 - Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Barruan	215 pezeta
Korreo batasun- etako errietan.	265 »
Atzerrietako bes- te errietan	285 »
Aidez	Aurrez galdetu.
Salmentan (Ale bakoitza)	5 pezeta

EUSKALHERRITIK BEGIRA... AZKEN EHUN EGUN HAUETAN

Lehenengo urteko Urrillaren 29 an, gobernuaren barruan egindako aldatetaren berri ematen ziguten hizparringiak, Ministro gehienak aldaturik ekipo berri bat jartzen zala alegia.

Hasieran izen berriak aztertu hutsarekin, ez genion zer nundik joko ote zuan antzik ematen. Ordu ezkerotik, ehun egun daramazki gobernu berriak (?) eta bere eginbideari zelan ekin dioten ezagutu degu guztiok.

Jende berriak indar berria berekin dakar. Giro osasuntsuago sortuko ote duten esperantza ez degu galdu. Izan ere badegu arnas lasaiki hartu ahal izateko beharra.

Lehenengo idazlanetan zerbait aipatu ta komentatu izan degu, ekipo berri honak bide zabalago bat aukeratu duala dirudi. Hainbeste urtetako erakuntzak kolokan dakusularik, etorkizunaren oinharriak ezarri nahian dabilzkigu. Egunndaiño erabili izan duten separatismoa kaltegarri dalakoan daude.

Gobernuak baditu garrantzi handiko erabakiak hartu beharrak. Hortxe deuzkate, aurrez-aurre eziketa edo edukazio legeari buruz garrantzi handiko pausoa, saltoa egin beharra. Sindikal Legea t. a., badute buruaurterik pranko bide zuzenetik jokatu nahi badute behintzat.

Zelakoa da, ordea, orain artean egindako lana?

Atzerriari gehiago begiratu diotela dirudi. Estatu barruan denborarik gehiena agintedunak aldatzen igaro dute. Goi mailleako kargudunak eskuz aldatu zaizkigu. Goian ezetik, gailentzeko leku askotan ere arpegi berri ta diferentiek dauzkagu. Batzuen iritziz, orain artean egin ez badute, arrazoi honengatik izan da.

Beste gobernuetako harenanetan, danetik ikusi degula esan genezake. Batzuetan itxaropen pozgarria sortuerazi zezaketen modukoak. Baiñan beste zenbait eragozpen aztertu ondoren, ehun egun, oraindik gutxi dirala aitortu behar, heuren lana behar bezela juzkatzeko.

Gure poza osoa izan dedin, aldaketaz ez dira gaingiroki ta azaletik bekarrik gertatu behar. Hasiera eman zaion bideari azkenetara eutsi behar zaio. Gailentzean, guztia joku tristea baño ez da izango, engañemendu hutsa.

Ba dute egungo agintariek bere almena ta borondate ona erakusteko une egokirik. Heuren egun batean egindako korapilloa askatzen asmatuko ote dute?

Azken egun hauetako egunkarietan, argitaratu izan dituzten zenbait deklarazioetan, kezka nagusi bat dargikigu nabarmenkiro: prezioen eta jorنالen arteko auzia. Urtearen hasiera oso latz eta gogorra izan da. Oporretak eta huelgak nuinahi sortu zaizkigu. Langilleak zor zaizkien sariak eskuratzea billakatzen dute. Baiñan sariak nola igo, prezioak igo gabe, ta batez ere, heuren irabaziak gutxitu gabe? Aljebrako prolema larrio daukate aurrez-aurre planteatua.

Gizalegeari jarraituz ekin nahi badio beheintzat, prezioaren arazoari zuzen erantzun beharko dio. Inflazioari mugak jarri araztean ez du lan txikia izango. Politika aldetik berriz, jendearen pentsa molde desberdiniari behar hainbat leku emateko, pluralismo jator bat ezarri beste erremediorik ez du izan.

Desberdintasunean oinharrituaz, sindikal lege ta eziketarena ere ikuspen berdinez aztertu beharko dituzte. Gizalegeak hori eskatzen du nun nahi.

Peninsulan zelako herrialde ta etniak dauden ikusirik, askatasun egokia sortuarazten saiatuko aal dira, bakoitzaren nortasun ta berezitasuna zuzenki zaintzeko?

Oraindik desberdintasuna ametitu nahi ezik dabilzt gehienak, nola lortuko dute, bada, bakoitzari dagokiona ematea? Eziketa legeak badu zer eginik aski gai honetan.

Ehun egun igaro bide ditugu. Ezin gindezke nolanahi juzkatzen hasi. Daramaten egingiza guztiontzat onurakorra izan ditek. Baiñan, arren, jarraitu bezate azkenetara. Ez ditezela erdi bidean gelditu. Hori da hain zuzen orain eskatzen dieguna.

Gailentzean, leen aipatutakoetan nola jokatu duten, historiak epaituko ditu.

MIKEL UGALDE

Deadar ori ez da pekatu

Alfredo Morales Uriarte, «Orden Publico» ko auzitegi batean salatua izan da. Bere pekatua au zan: 1969 garren urteko Ekainaren 22'an, gazte onek, aurrez-aurre zetozkion batzuei, deadar au egin zien: GORA EUZKADI! Orrez gailnera, bere paparrean, euskal-ekualdetako arma-arriaren gutun bat zeraman.

Auzitegi orrek au erabaki du: Deadar ori ez dala ifolako pekatua ta lege-austea. Gure lurraldeari poz-oiu bat egitea besterik ez bait da. Eta gure eskualdeetako armariak, ez bait dute erriaren pakea astortzeko ezertxo ere.

Auzi ori Gazteizen gertatu da.—(CIFRA).

ATEATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Víctor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTI

ASTURIAS ALDEKO BERRIAK ERDIZKA EMANAK

Asturiasen langille-arazoak ez dijoaz garbi. Berri naastuak etorri zaizkigu eta zoritxarrez, berriro ere, ango gertaeren kontuak, oso erdizka emanak izan dira; bate ere bi gertaeren berriak ematerakoan.

Bi gertaera auek, Hunosako oporketari dagozkionak izan diraleenengo oporketari kristau-oituren saillean eman zaion iritzia izan da eta bigarrena, bi parrokitan mezarik eman gabe gelditu diraneko apaizen jokaera.

Zertan utsegin dute berri-emallek...? Leenbizi, berriak ematerakoan, kristau-oitura saillean eman dan iritzia dakarren agiria, ezdigutela argitaldu. Or irrist egin dute aurrenengo albistariak. Eta beste utsegitea, auzi-mamia utzi eta jendea «Mezarik gabe» gelditu diran parroki bien kontuari begira jarri dutela. Irugarren utsegitea, eta au ez nolanaikoa, au izan da: Arzobispado Boletiniñean etorri zaigun agiri bat, gezurrezkoztat jo dala. Artxapezpikuak agiria ezagutzen zuala; berak ikutu batzuek egin zizkiola; eta agiria argitalzeko agindua ere berak eman zuala, ori guzia izkutatua zaio erriari. Areago oraindik, Boletiniñetik kanpora ere, agiri ori zabaltzeko agindu zuala eta onela agiri orren 35.000 aleko argitalbena egiña izan dala ere ez zaigu adierazi albistarietan.

Eta guzia borobiltzeko, laugarren azpijorra, au izan da: «Langilleak agiri ori, Elizak beren saillean egindako anka-sartze bat bezela artu dutela eta agiri ori izan ezbalitz, oporketa konponduta zegoela esan zaigu. Orra buru-joka datorren berri-ematea: zertan gera azkenean? Alde batetik, agiri ori langilleak Elizaren anka-sartze bat bezela artu dutela; eta bestetik, agiri orren eragilez langilleak beren oporketa bukatu gabe utzi dutela, esaten bait zaigu. Ia nork askatzen duan korapillo au.

Irakurtzekoak dira ajentzi berri-emalle baten esanak: «Meatz-langilleak, agiri ori Elizaren anka-sartze bat bezela artzerakoan, ez tira, noski, irristatu beren sailletik. Ori bide dala, Elizaren iturritik eta ain golko aldetik emana izan dan agiriak luzatu bait du istillu au».

Agiriari arrika, aurrera dijoaz albistari eta berri-emalleak: agiria naaspilla-sortzeko paperajerta omen da, pakerako baiño jendea astoratzeko ohea, alegia, erremiñez idatzia, eta...

Esan oiek guziak, eliz-gizonekiko setarik txarrenez jotakoak ez aal dira?...

Beste berri-mozketa, Mezarik gabe gelditzearen inguru antolatua da. Neurri au artzea, eta Artzaiaeren agindurik gabe artzea, gozago naiz zorrotzago juzka ditek, noski; baiña kontuz geiegizko izu eta anabasa oiekin!

Fariseo berriak onelakoak bota dizkigute: «Apaizak mezak lapurtu dizkiote Jainkoaren erriari». Ta nolako errukia bat-batetan! Meza entzuteko autobusek artu bear izan zituzten gizajoak!

Eta zergatik digute esan, Mieresen, itxitako San Juanen elizatik metro batzuetara, an zeukatela irikita San Pedoren Eliza?

Berri-emalle koittauok ez zekiten nunbait, orrelakorik. Negargarria benetan, orren txintxoak izan eta azpijanean orren aurreratuak gertatzeal

GOIZ

IRUÑEKO LANGILLE-AUSIAK

Egun auetan, Naparroatik datozen berriak bizi-xamarak ditugu. INDUSTRIAS ESTEBAN lantegiak, langille batzuek kanpoan laga ditu, eta ori bide dala, langilleak lana utzi eta oporretan dabilzt.

Bitartean istillu ori garbitzeko aalegiñak egiten ari dira, bai nagusien aldetik eta bai langilleen aldetik ere. Gauzak minduta daude alde bietatik, baiña zerbait gozatzen ere asiak dira.

NAGUSIAK, amore eman dute langille guziak berriro barruan artuko dituztela aginduaz. Langilleak illean 903 pezeta geiago jasoko dute, nola eta izendatutako lana bukatzeke uzten ezduten, beintzat.

Oi diran pagaketetatik kanpora, 3.000 pezeta banatuko dira. Oporretako egunak ez dituzte nagusiak ordainduko; baiña diru ori beste nolabait jasotzeko bidea jarriko da.

Ortan ari dira nagusi eta langilleak beren autuetan.

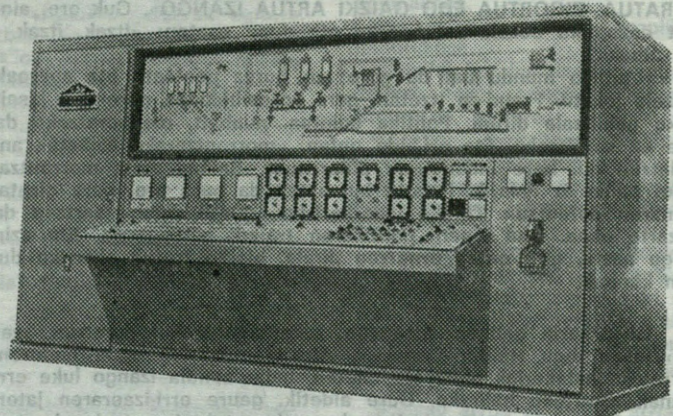
Bitartean egunak aurrera dijoaz, eta langilleak kalera atera dira beren eskaerak indartzeko. 3.000 bat langille arratsaldeko iruretan eta ot-saillaren 7.an, asi ziran Iruñearuntz

bidean, Landaben auzotik irtenda. 170 langille Industrias Esteban lantegitik bialduak izan bait dira, langille auen alde bildu dira beste langilleak, aien lanerako bidea berriro irekitzeko asmotan. San Jorgeko bide zabalean aurrera beste batzuek ere sartu ziran agerpenean.

Denak isillik zijoazen, baiña polizia ere zai zegoen bide-kurutzetan. «Cuatro Vientos» aldera urreratu ziranean, an agertu ziran polizia armatuko gizon batzuek. Langilleak, oraingoan, Marzelo Zelayetaren abidan aurrera jo zuten, eta orduan jarri zitzaizkien poliziakoak aurean, banatzeko eskatuaz. Langilleak, polizia atzetik zutela El Salvador alde-runtz egin zuten. Plazaolako bide-gurutza iritxi ziranean, polizi eta langilleen arteko naaspilla batzuek asi ziran. Ala joan ziran gora-beerak, polizi eta langilleen artean. Rochapea aldean gerta ziran azkenengo aalegiñak. Eta iñor ez zuten poliziek lotu.

Naparroa industriz indartzen ari dan neurrian, onelako auziak sortuko dira geroago eta sarriago. Alde bietakoak asmatuko aal dute irten-biderik egokiena!

(«Diario de Navarra»)

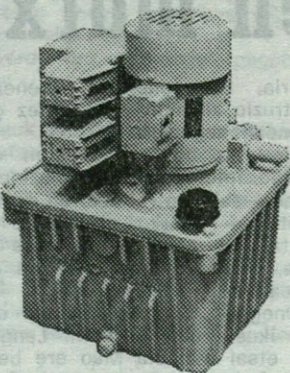

TXIMIST - INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

OLIO - INDAR SAILLA

Departamento

HIDRAULICO

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX - ROTH GMBH Alemania

TUROLLA Sp A. Italia

OLEODINAMICA RUHRITAL Sp A. Italia.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 53840 (iru ari) ta 51860.

Telex. 36172 GOIME E

Erakusketa ta denda:

Iparragirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Ordezkaritza:

Euliojo Serdan, 18. Urrut. 220535-36

VITORIA

HERRIAK ETA GIZONAK

EGUNETIK EGUNERA

Otsailak 8.

—Frantziako alderdi komunistak Roger Garaudy filosofoa alderditik bota du. Arazoa: Garaudyren tesiak ez dagoz ados alderdikoein.

—Italiako gobernu «monokolo-reak» etsi egindu. Orain hasten dira elkarriketak erdi-ekzer gobernu berri bat antolatzeko.

9

—William Rogersek, Marroken hasten du bere Afrikako bira. Hamar estatu ikusiko ditu.

—Belgikako gobernuak Linburk-ko mineroen kondizioak onartuaz soldadak % 15-ean igotzen ditu.

—Nasser eta beste zenbait arabiar lehendakari Cairaon bildu dira. Estrategia bateratuaren prolemak aztertuko dituzte.

10

—Jerusalenen «judu» hitz moldaren esan nahia aztertzen da «Nor da judutar»? da aztertze honen galdera nagusia.

—Yasser Arafat P.A.O-ren sekretarioa, Moskura heldu da.

—Europako 200 ministro bildu dira Strasburg-en hiri haundiek dakarten alde ondutuaren arazoak

ikusirik eta soluzio bat bilatu nahiean.

—Mendebaleko Alemaniak eta Poloniak, heien arteko elkarriketari bukaera ematea erabaki dute.

—Saigonen, diputadu «Komunistak zaleak» gobernuaren zigorraldia jasotzen dute.

—Eskandinabian kontrol gabeko huelgak ugaltzen ari dira. Orain, Dinamarkan 12.000 langile zenbait sindikalisten dimisioa eskatzen dute.

—Grezian, Atzerriko gaien ministroa, Pimpinelis jauna, gobernuaren sendotasunaz mintzatzen da.

12

—Jordanian Husseinek ezarritako neurriak Palestinako iraultzaileen protesta euki dute ondorioz.

—William Roger eguzkialde hurbi-letaz mintzatzen da Tunis-en. Bere Afrikako bira aurrera dijoa.

—Fidel Castoren arabera Uztai-lean lortuko dira Cubako ekonomiak behar dituen azukreko 10 milioi tonelada.

—Moskuk lau «aundien» mailan, elkarriketa bat onartzen du. Berlin izango da gaia.

H. eta G.

ABERTZALEAK ETA PALESTINAREN ETORKIZUNA

Palestinako iraultzaileek daramakiten borroka 1968-tik honuntz hanitz zorrotzu eta sendotu da. Nere iritziz radikalizatzeko honetan axola haundia izan du, Al Fath mugimenduak 1968-an egindako ageri politikoak. Izan ere 1968 arte Al Fathako militanteak heien lurrez berganatzeko borrokatzen ziran. Duela urte bi honuntz, Al Fathak zer nahi duen ondo ageri du: Palestinan bizi diren elkarrengatza estatu bakar bat, laiko eta sozialki demokratikoa. Israelgo gobernuak ulertu du problema ez dagoa bere lurraldetik at baizik bere estatuaren baitan, Palestinan.

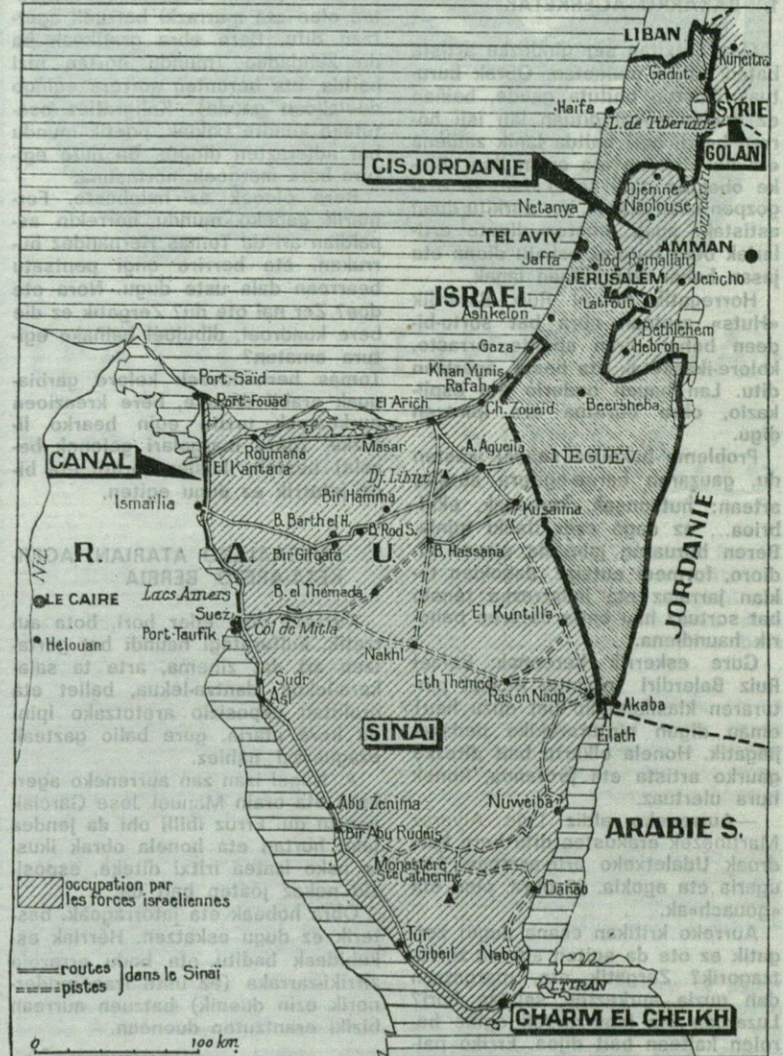
Israelgo gobernuak aipatzea beharrezkoa da, zeren ba dago Palestinako judeen artean jenerazio berri bat eta ez dezakegu bateratu jenerazio honen iritzia bere gobernuaren ideologiarekin.

Jenerazio berri honen zati batek ez ditu Auswitz edo Daschau go-goan. Eta zati honek sionismoa ez du onartzen; ba daki sionismoa Israelgo estatuaren sortzaila izan dela, baina gaur egun judutarrek beste kondizioekin topatzen direla ikusten du.

Gobernuaren inguruan dabilten jendeek, berriz, nazio-arteko sionismo kapitalistan finkatzen dute heien politika ta gaurko egoera delarik, maiz dakusate bere burua arraza aukesatua bezala.

Esan ditek, beraz, Israelen, beste edozein estadutan bezala eskuindarran eta ezkeriarrek dagozela. Baina gehiegi izanen litzake esatea, judutar ezkeriarrak Al Fathako abertzaleekin politikoki kausitzen direla. Halaz ere, funtsean, ezkeriarrak judutarrek eta Al Fathok berdinerak josten dute. Biek razismoa alde batera utzia, esankizunetan berderen, estandu berri bat eratu nahi dute.

Al Fatharen eskuetan dagoen P. A. O.-k (Palestinaren askatasu-

nerako organizazioa) daramakien gerra ez da beraz judutarren aurka nazio-arteko sionismoaren aurka baizik.

Nasserismoa, Baalismoa, Hussein-

nismoa, sarritan chaurinistak, ez ditezke P. A. O.-ren ideologiarekin bateratu, ez bait dira, ez sozialista, ez herriko nazionalista.

Antón Santamaría

DANOBAT, S.C.I.

Apartado, 28 — Carretera a Bilbao, s/n.

ELGOIBAR

Bere Elgoibarko lantegietako (Torno ta Zuzenketak-makinetarako) ta Debako Transfer-makinetarako, langille aukeratu dituzte:

- Lantegiko Buruzagia. (Jefe de planta).
- Berezko lanetan egitasmugileak. (Proyectistas especializados en automatismos).
- Bigarren eta irugarren mailako Lerroariak. (Delineantes de 2.ª y 3.ª).
- Ingenieru ta Industri-Gaitua, Staff langelarako. (Ingeniero y Perito Industrial para oficina Staff).
- Langela Staff baterako Industri-Maixua. (Maestro Industrial para oficina Staff).
- Sorketa-Langelako Laguntzaileak. (Auxiliar para oficina de producción).
- Lantegiko Maixua. (Jefe de taller).
- Sorkarien gaitasuna zaitzekoa. (Jefe de control de calidad).
- Gauzategi-Zaitzaileak. (Almaceneros).
- Zulo-zabaltzaileak. (Fresadores).
- Madrinatzaileak. (Madrinadores).
- Tresnadura-arduradunak. (Encargado de montaje).
- Antonatzaileak. (Montadores).
- Antolatzaile-laguntzaileak. (Ayudante de montadores).
- Tximist-lindar-zaleak. (Electricistas).
- Erresketateatzaileak. (Resqueteadores).
- Margolariak. (Pintores).
- Leuntzaileak. (Lijadores).
- Pioi ta Bereizlariak. (Peones y especialistas).
- Garbiketarako ta birbizketa-erako. (Peones para limpieza y rebarbado).
- Errekaduetarako pioia. (Peón para recados).
- Lan-sari ona ta Elkarteko Itun-bena eskeintzen zaie guztiei. (Se ofrece: buena retribución y contrato de sociedad).

Kañoi saltzailleen kontzientzia

Nik dakidanez, Nazioko Gobernamentuak ez dira droga-narkotiko saltzaille. Droga-Merkatari bihurtuko balira Gobernamentuak, dirutza aundiaren jabe ditezke... Baina beren erriak laster lur joko lukete. Droga-narkotiko oiek giza-bizitza pozoindu eta usteltzen dute... Gaztea, gaztetan zaartuta... bere espiritu kementasuna aulda... gizartearen onerako alperrik galduta...

Nazio guztiak droga saltzailleen aurka neurri zorrotzenetakoak artzen dituzte. Mundu osoan polizia parte artzen dute droga merkatariek arrapatzeko... Konzientzi zuzen eta zorrotzekoak dira lurkeko Gobernamentu guztiak gai onetan. Arrazoi aundiaz gainera, jakiñik zer ondorio beldurgarriak dakartzion erriari droga-narkotiko madarikatu oiek

Ta... Kañoiak...? Bonbak...? Armamentuak...? Ez ote dira errientzat kaltegarri...? Erri bakoitzak bere burua zaitzeko armamentuaren jabe izan bear duala...? Euki bitza bear bearrezkoak. Baina... Politikagatik, edo okerrago dana diru irabazte utzagatik Nazio batek beste armak saldu lezazkioke? "Gure politika, munduari begiratu, lurra egiazko demokrazi eta pake zuzena jartzea da" diote Goi Amerikarrek. Bitartean armamentuak aundien Goi Amerika da. "Pakea eta pakea" munduan nai degu, diote Rusiatarrek, eta bitartean ortzetaiañ armatuta eurak, eta beti prest beste Nazioen atzaparretan armak uzteko. Ingalaterrako azokan arkitu ditu Nigeriak Biafrako semeak iltzeko armak. Arma aiek zapaldu dute Biafra; baina biotz aundikoa da Ingalaterra; diru aiek guztiak ez ditut nai beretzat; zerbait gorde du Biafrarentzat ere. Nigeriari salduko armamentuaren irabazietatik sendagai eta janariak erosi ditu Biafrarentzat. Ta... Frantziak...? Agirian Nigeriari saldu dizka armamentuak, isilean Biafrari... Bi erriak alkar ill zitezela; bitartean Frantzia diruketa ederraren jabe egingo zan... Ta Txekoslovakia...? Lisboatik Nigeria eta Biafrariño zubi bat egokituta zeukaten Txekotatarrek... Bein baino geigotan gerta oi zan: bi abioi bata bestearen ondoan Txekotarren armaz beteta; Abioi bat Biafrarako, bestea Nigeriarako.

Ta... Nik galdetzen det: Errietako kalterik nai ez dutelako, droga-narkotiko merkatarik ezin ditezke izan Nazioetako Gobernamentuak; ta... Kañoi saltzaille bai...? Politika arrazoi bide delarik, erri batek bestearen aurka gerra egiteko, Gobernamentu batek zilegi du kañoi ta armamentuak saltzea...? Ta... Diru irabazte utzagatik...? Erri batzuen eriotza eta odol ixurtzeaz aberastu beste erri bat...? Nun dago kontzientzia?

Errukarriak droga saltzailleak, Polizi eskuetan eror-

tzen badira. Ta... Arma saltzailleak...? Oek ez, gizona, oek beren errietako Gobernamentuen baimenarekin beldurgarriko negozioak egiten dituzte. Arma trafikante oen izenak ezagunak dira munduan. Tet Samuel Cummings, berrogei ta iru urtetako amerikar gizona. Monakon dauka bere armak saltzeko etxea; bost eun milloi dauka frankotan bere tratutarako. Warton, amerikarra au ere, Txekoslabiako armak Nigeria eta Biafrari saltzeko bitarteko ibilli dana. Pierr Loretz, frantsesa, iru urtetan milloi asko irabazitako dolarretan. Bost milia dolar kostatzen zan kañoia, berrogeita amar ordaintzen zizkieten Biafrarrek. Izen aundiena arma merkatarik bezela Thorpe ingelesak dauka. Belgikan dauka armak egiteko lantegia. Lotsa-galdutako gizona benetan Thorpe au. Oraindik orain Belgikako Telebiosiotik itz egin du. Nazkagarriak berak esandako gauza batzuek:

Kañoi saltzaille bat besterik ez nazu. Mundua mundu dan ezkeror, zerbait iltzeko eskuetan armak bear dituztenak beti daukatuz. Segurutz jokutzen det. Ongien ordainduko dituzten eskuetan uzten ditut nere armak... Nere erostaille onak Afrikako beltzak dira; giza-gaioak ez bait dute armak egiteko industriarik. Ingalaterrako Gobernamentuaren baimenarekin, Ingalaterrari on derizkien erriei saltzen dizkiet nere armak; Belgikako Gobernuak beste erri batzuei armak saltzea nai duala? Onen baimenarekin beste batzuei saltzen dizkiet... Ni saltzaille bat naiz... Ez politiko... Orrela jokatzeko kontzientziarik ba ote dedan...? Ta... Zer da kontzientzia...? Ni merkatarik bat naiz, azokara diru egitera nijoa, gainontzean or konpon.

—Ondoan zeukan galdere-egilleak diotsa: —Gerla berri bat sortzen bada poztu egingo zera noski...?

—Irripar gaiztoenarekin erantzuten du:

—Ez, gizona. Nik reboluzio bat egin bear banu Koronelak erosiko nituzke kañoien ordiz. Oek garestiegia dira; koronelak askoz merkeagoak dituzu.

—Zu, zerri nazkagarri bat aal zera (Salaud itza prantzesez).

—A ori...? Zuk zerorrek erabaki zer naizen.

Joan zan illean (ogeita bederatzian) Temoignage Chrétien'dik artu ditut emen dakartzkitzudan dataok.

Bukatzeo: Arma saltzailleak, Zer kontzientzi dute...?

Arma saltzeko baimena ematen duten Gobernamentuak zer kontzientzi dute...? Diru irabazte utzagatik arma merkatarik diran Gobernamentuak, Zer kontzientzi dute...?

Pakea bear degula...? Toki oñean zegok.

A TAR JOK

GIPUZKOAKO ARTE KRONIKA

Urtarril honak agerketa interesgarri ugari ekarri dizkigu, nola kalidadez ala kantidadez; bai eta elizberritze eta besteere.

1. BAKARKO AGERKETAK

Oso gutxitan ser gindezke artista baten barne muintetan. Obrak burutuak ikusten ohituta gaude, baiñan ez dakigu sortu dituan lan isil horren berri, hori baitda lanik zailena eta neketsuena eta ortan ikus ditek obekien nola sortu dan, ze eragozpen ukan dituan, zer aurkitu duan astistak: auk ematen digute ertiliarik bere buruari eskatu diona eta jasan behar izan dituan lanak.

Horregatik Rafael Ruiz Balerdik «Huts» aretoan obra bat sortu-bidean behar diran apunte, arrasto, kolore-ikasketak eta beste, agertzen ditu. Lan hauen ondorio eta esplikazio, obra burutua ere ipintzen digu.

Problema bakoitza xeheki ikasten du, gauzaren barne-egitura aurkitu artean: hutsuneak, kemenak, ekilibrioa... ez dago ezer itsuki ipinia. Beren buruaren jabe da gizona aldioro, formeei eutsiaz, dagokien tokian jarraiaz eta indarrezko tensio bat sortuaz hau baita obraren baliorik haundiena.

Gure eskerrik beroenak Rafael Ruiz Balerdiri (oraingo euskal pinturaren klasikoetako bat duzu hau) eman digun pinturarekiko pedagogiagatik. Honela elkartu bait ditezke gaurko artista eta profanoa, honek hura ulertuaz.

—Aurreneko aldiz Luis Alvarez Martinezek erakusten ditu bere kuadroak Udaletxeko arte-aretoan. Lan ugaria eta egokia. 63 obra, oleo eta «gouach»ak.

Aurreko kritikan esana dugu: zergatik ez ote da egiten aukera zorrotzgorik? Zergatik ote, margotzen dan guzia aurkeztzen saiatze hori? Luzaroan eta laburraroan egille beroien kaltean bait dijoa. Erriko paisajea da bere obraren gai nagusia. Gaspar Montes Iturrioren impresionieskolakoa. Aixa darabil kolorea eta marrazkia. Bukolik-paisajegillea —Jose de Artechek dionez— bere paisajek gogo-egoerak adierazten dituzte; ezeak. Luis Alvarezek bide hortatik aurrera egin dezake eta egin bear du, atzera begira geratu gabe.

(Gure margolariek erabillegia duten) euskal-paisajea «gaur eta hemen» egin bear danez, erabil ditek eta hasi ere; Hara erabiltzen hasiak

dira batzuek. Bestela, betikoan, beti bezelakoan egia dagoenean geratuko gera.

Tomás Hernandez Mendizabal, donostira artistak, gure artean oso ezaguna danak. Udaletxeko aretoetan oleo eta marrazki batzuek agertzen ditu. Bere obra grafikoak ba du kalidadea (mundu hortan bizi baitda, eta berontan aurrera egingo duelakoan gaude). Kaligrafiaz osatutako kuadro txikiak, poetik mundu bat adierazten digute. Ba dute egitura bere margoek, nortasuna.

Bere oleoek ez hainbeste. Formarik gabeko mundu horrekin aspaldian ari da Tomas Hernandez burrukan, eta berriro ongi pentsatu bearrean dala uste dugu. Nora ote doa? Zer nai ote du? Zergatik ez die bere kuadroei, dibujoei hainako egitura ematen?

Tomás hernandezek kolore garbiagoak erabil ditzake, bere kreazioen aurkezteak urritu egin bearko litzuke, (gure margolari geienek bezela) bestela ikuslea zoratu eta bide jatorrik ez dugu egiten.

2. KURSAALEKO ATARIAN, AGERKETA-ARETO BERRIA

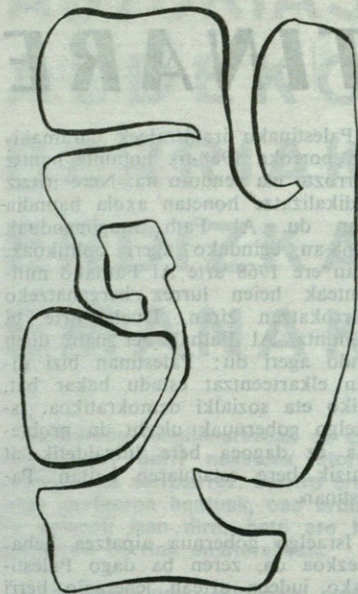
Kursaal etxe eder hori, bota aurretik, kulturategi haundi bat gertatzen ari da; zinema, arte ta saikera-lekua, dantza-lekua, ballet eta oraintsu esposizio aretozako ipini du bere ataria, gure balio gazteak ezaguerazi nahiez.

A. Nagel izan zan aurreneko agerlaria eta orain Manuel Jose Garciak agertu du. Erruz ibilli ohi da jendea leku hortan eta honela obrak ikusle asko izatea iritxi ditek, esposizio nekez joaten bait da.

Obra hobeak eta jatorragoak, besterik ez dugu eskatzen. Herriak eskubideak baditu eta badu arrazoi zirikari-zarraka (ez uste izan modernorik ezin duenik) batzuen aurrean biziki erantzuten duenean.

3. GIPUZKOAR PINTURA ALDUNDIAK BESTE PROBINTZIE-TAN AZALDUA

Gipuzkoako gaurko arte-unea erakutsi nahirik, Gipuzkoako Diputazioak zenbait iriburutan (Iruña, Gazteiz, Barcelona, Huesca etab...) batzuek antolatuak ditu. Lehenengo azalketa Zaragozan izan da, urtarrilaren 26-tik otsailaren hasierara. Eta obrak «Fernando el Católico» instituzioaren aretoan azalduko dira.

tomás hernández mendizabal

«Gipuzkoako paisajea bere artistek ikusia» gai arturik, don Jose de Artechek itzaldi bat emanik inaugurazio egunean.

Azalketa hontara margolari hauek inbitatu dituzte: Montes (aita-semeak), Ansa, Mentxu, Gal, Valverde, A. Alvarez, Txapartegui, Welman, Landi, Bienabe, Artia, Gonzalo Txillida, García Sanz, Alvarez Enparanza, Emperador, Ametzoy, Albizu, Hernandez, Cardenas, Lafitte, Tapia, Grazenea, Bizkarrondo, Azorena, Gallego, Ugarte de Zubiarraín, Errentxu eta Mateo.

Zergatik ez ote dira joan Gipuzkoako beste margolari aipagarriak? Inbitaziorik eza, ala gure ertiarren egoera tamalgarriari adabaki bat jartzea da azalketa hori? Beste batean aztertuko dugu.

4. BI ELIZA BERRITZE ON: DONOSTIAKO SAN BIZENTE ETA ALEGIKO SAN JUAN BAUTISTARENAK.

III onen 18'an inauguratua da Alegiko San Juan Bautistareko eliza, eraberritu ondoren. Latin gurutze erako planta oso argitua gelditu da. Eta aldarearen, anboiaren, sagarioaren «aggiornamento» oso beteak gelditu da.

Eta berritzean zenbait aurkikunde izan dira. Luisa Roldenak (Sevillako eskolakoa, XVII'garren mendearen azken aldekoak) egindako Arantzazuko Ama birjiñaren zur-irudi bat; eta XIV garren mendeko Kristo gotiko zoragarri bat. Au eliz-atarian jarri dute, ezin hobeto argitua. Alegiko badu gaur haundikerik gabeko eliza baiñan oso egokia.

Era hontan, garrantzi haundiko obrak eginaz Donostiako San Bizenteko elizak, kristau batzarrari ateak ireki dizkio. Bengoetxearen erretabloa, benetan ederra, aldare mahaia, gotikoa, zearo egokia hiru tonelada dituan marmol puska), orobat anboiak eta gainontzekoak. Egiturak, ederre irabazi egin du: horma garbi eta argiak, abe eta basamanta gorriak. Ahal dezunean, zoaz eta ikus zure begiz.

Tamalgarria da, baiñan eraberritze haundi hortan, saietseko aldareekin ezer ez egitea.

Oso gaizki gelditu dira Sortzegariaren eta Doloretako Ama birjiñaren aldareak. Jesusen bihotzaren irudi sulpiziaz batek burutzen du San Eloiaren aldarea (gauza ikuskarriagorri!). Arististaren eskua behar izan da xehentasun hoietan. Izan balitz, San Bizenteko eliza, Vatikanon II'garren erakutsiei jaraitzen dieten elizetako, eta ederrenetako bat, izan zitekean.

5. Azkenik, Rikardo Ugarteren eskultura-inaugurazioa zala ta, Carlos Arean eta Juan Gaya Nuño, Madrideko katedratikoak eta kritikoak eman dituen bi itzaldiren berri eman nahi nuke. Interesgarriak. Entzule gutxi eta girorik eza. Donostiarrak, arte kontuetan, lo zorroan daude.

Edorta Kortadi

«Arte popular vasco»

Luis Pedro Peña-Santiago
txertoa argitaldaria. graficas izarra irarria
irudiak: Juan Migel Lugea.
334 orri.

Ibiltari ta begirale iaio, etnologo eta idazle prestua dan Luis Pedro Peña-Santiago, «Arte Popular Vasco» bere azken obra argitaratua du. Herri-artiaren laburpen bat egiten du, berak erabili dituan gaiak oinharritzat harturik: etxea eta eliza eta haueri dagozkien irudiak.

Herriz-herri eginak dituen bilaketak eta ikasketak ekarri digute liburu honen mamia, hots, berak aurkitu dituanak, gai honi buruzko bibliografi nagusi batekin batera; irudiak, Juan Migel Lugeak eginak ditu.

Gai hontaz asko da idatzia, baina argitalpenak akitu egin dira. Hutsune hay batetzeko dago obra hau. Orain arte idatzia onharritzat harturik, material berria dakarkigu, irudi eta grafiko ugariz eta interesgarri ornitua.

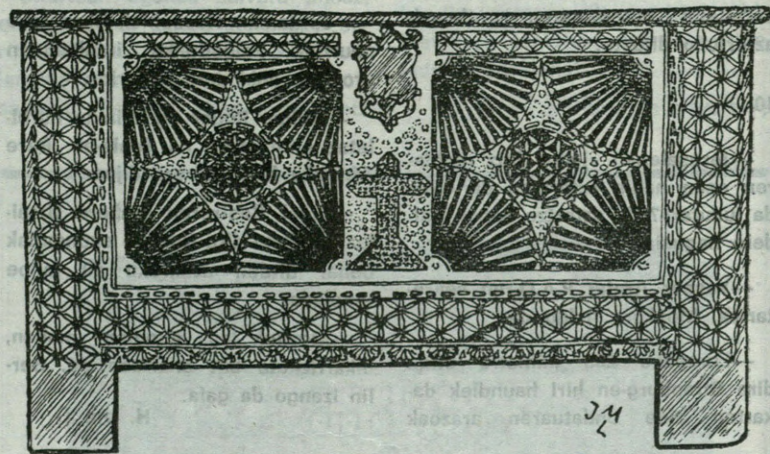
Herri baten artea, berhorrena huts-hutsik izatea zaila da, hala ere, arte horrek ba dituke herriaren arnasa adierazten diguten zenbait bereizkuntza. Herri guziak elkartzen dira bere erotik ere, beste kulturekin, elkarri kultur-erlazioak eginaz. Bertakoa danak ere ba du bere muinean kanpotikako ikutu bat. Bilduna hau eta herriz-herri ikustea Luis Pedro Peña-Santiago lan izan da.

Lau ataletan dago zatituta bere obra:

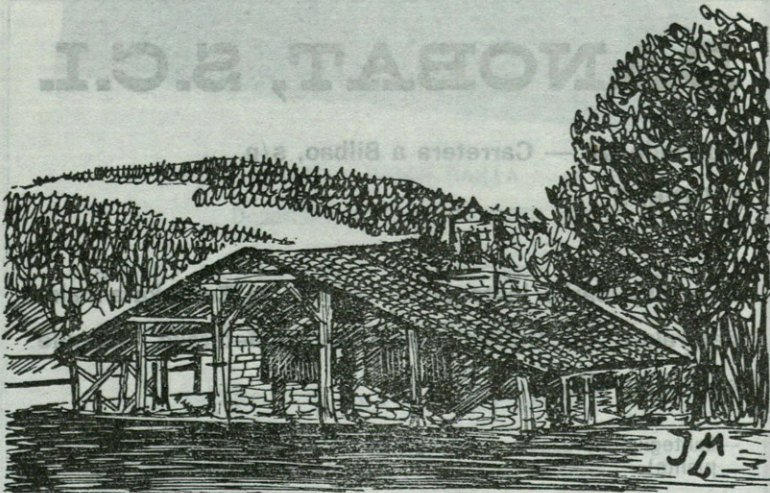
- La casa, en sus diversas facetas.
- utensilios de la vida rural.
- arquitectura y arte religioso menor.
- rotulación vasca.

Zientzia herrikoitze-mailan eta pedagogi espiritu argiz egin irakurleak aurki dezake horren horrietan behar duen guzia, bibliografi egoki batekin batera. Lan honengatik eskerrak eman nahi dizkiogu Luis Pedro Peña-Santiagori eta herri arte ta kulturaz dituen beste etnologo-gaiak argitara emateko eskatzen diogu; ongi asko hartuak izango dira gure artean.

E. K.

Oikina-ko kutxa (liburuaren apaingarri)

Abadiano-ko San Antolin (liburuaren apaingarri)

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Alegiko elizan azaldu den XIV gizaldiko Kristo gotikoa

DISKA BERRIA

DRINDOTS taldea

(«Trixe bizi naiz» (Bilintx), eta «Ederra da Donostiya», «Ku-ku», «Ala kinkirrin»; soinu-jotzaillea Bereziartua-tar Rafael; 45 rpm, Edilik argitaratua.

Azaletik ikusita edozeinek esango luke honoko diska txiki hau euskal-folklorearen diska bat gehiago dela; eta ez da hala.

Drindots taldea emakume utseko talde on-ona da. Askotan emakume-utsak abesten dituzten abestietan entzun ohi dugun arrik ez da emen entzuten; bestalde, abotsak elkar eta abots-aberats bat balitz bezalako batasun gozo bat du talde honen. Orretaz gainera, garbi bokali-

zatuaz gainera ba du azentuak jartzeko bide berezi eta egiaz egoki-egokia. Hala, Bilintx aundiaren letra ederrari eta beste abesti hoi en kurpil arrigarrik bat eragiten diete.

Soinu-jotzaillea benetan trebe ta abesti mota honentzako behar dan indarrak ondo neurtzen dakiana da: Bereziartua-tar Rafael. Bakarrik abesten duan andereñoa (Bilintx-en abestia) Antoni Raymond da. Edilik zabaldua.

DRINDOTS
taldea

TRIXE BIZI NAIZ
(Bilintx)
EDERRA DA DONOSTIYA
KUKU
ALA KINKIRIN

EUSKAL HIT PARADE

Urtarrilaren hamabost azken egunetakoa hau izan da:

- 1.º ZILBOR HESTEAK, Mikel Laboa-k abestua.
- 2.º AITOR-EN HIZKUNTZA ZAHARRA, Urretxindorrek.
- 3.º AMONATXO, Erlak.
- 4.º GALDUA NAIZ, Unai.
- 5.º PELLO JOXEPE, Oskarbi.

6.º KARRAXI, Andoni.

7.º GAZTE SENTIMENTAL, Benito Lertxundi.

8.º ZURE BEGIEK, Mikel Laboa.

9.º GERNIKA-KO ARBOLA, Bittor Egurrola.

10.º EZ GAUDE KONFORME, Lurdex Iriondo.

(Euskal Hit Parade-n antolatzailea: Juan M. Ares.)

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'ezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakararra

Etxe-ko-andrearentzat neskamerik egokiena,

JABON LAGARTO!

GURE ANAIA
ARABARREN
JAKINTZA
GIROA

Gasteiz aldetik, euskal-jakintza berriak dakartzkigu «Institucion Sancho el Sabioren boletínak. Arabarrei Euskalerriko gordelari izateko lana, guri baino nekezagoa egin zaie. Erdalerrari ikutuka bait daude, kanpoko aidetik gure erriari datozkion eragiñak errezago josten dute. Beraz zor diogu begirune eta maitasun berezia.

Euskera, azken-baztarretan dute, baino ala ere ezdira lotan geldituzekoak. Gipuzkoan Julio Urkixoren izenenan bezela, an ere beren jakintza bereziari eskeiñia diote «Sancho el Sabio» izeneko eralguntza.

Oraintxe artu ditugu, andik bidalia, XI'garren eta XII'garren zenbakiak Aldizkariak idaz-lanez ornituak datoz. Ona emen aren orrietan irakurtzen diran lanen izenburuak:

—Misión secreta de un alavés en Flandes: Don Francisco de Galarreta Okariz. 1643'garren urtea. Mikaela Josefa Portilla'k idatzia.

—La Eclesiología de Juan de Segovia en la crisis Conciliar. (1435-1447). Gonzalo Vera Fajardok idatzia.

—Señores de Labastida. Julián Canterak idatzia.

—Un noticiario del siglo XVI. Emilio Enzisos idatzia.

—Linaje de Zárate-Fundación y Genealogía. Julián Olabarriak idatzia.

Boletínaren 178 orrietan, gure kultura-zaleak arkituko dute Arabako euskal-giraoren igurtzi ederra.

XII'garren zenbakiak, LABASTIDAko erriaren kondaira txikia bezela dakar. Erri au, gure gizaldi onen asieran argitzen digu lan onek. Azkenean, argazki-sail ederra dator, esan duana obeto argitzeko.

Arabar anaioak geroago eta geiago merezi dute gure laguntza eta estimazioa. Zor baitdiegu euskal-giro urri aretan gure jakintzaren aztaranakonela lantzea.

Poz-pozik, bada, txalotzen ditugu.

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

TEATRO - «FUNTZIOA»
NOIZ ETA NOLA...?

Leenago, teatro-jai bati «funtzioa» zeritzaion. Jakina da alako batean Pepe Artola komerigillleak jarri zuan iragarkia: «Cerrado por funtzion». Orain berriro modan daude gauza funtzionalak. Alegia beren eginkizuna ondo betetzen dutenak. Etxeak aalik eta erosoan bizitzeko bear dute izan. Era berean antzerkiak «antzezgarria bear du bere «funtzioa bete dezan. Utzi ditzagun ordea itz jokuok eta goazen mamira.

Onoko idazle au aspaldidanik teatro lagintzan saiatu izan bada, ez da izan, egia esateko, munduko literaturari bide berriak eman naiez; ez da aurrerapen aaztu eziñak sortzearen eta are gutxiako fama billa «Nobel-saria» irabazteko amatez. edo... ¡Tokitan! Gure jendeari bizimolde ohea, bizi-poza emateko bai; euskal gizartea laguntzeko ez erreboluzio bortxaz eta matxinadez, kultura bidez baizik.

Nere langaitzat teatro aukertu nuan euskeraren alde zerbait egoki bururatzeko labor eta zuzenena nerizkiolako. Berezioki euskera mintzatua, euskera itzegiñari indar emateko ustez. Kalean galtzen, mututzen zijoan eta dijoan arabera Teatroa izan zitekean gorde-leku mintza bide ta ikastola kaletar erdelzaleei euskaletzeko gogoa emango ziena.

Euskaldun arrunta irakurle eskaxa dala esan oi da. Liburu ta paper gutxi irakurtzen dituala. Teatroaren bidez ordea, nekerik gabe, jolasen bezela ikusi ta entzunez eman bear zaio falta duan azkurri ta jakia, eta auek berenganatzeko gogoa, jan-gurea. Euskeraz gaztetan ikasi zutena besterik ez zekitenak, pozik teatrotik irtetzen ikusi ditut guzia jaso ta ulertu zutelako. Guretat Teatroa kulturazale eta jolasbide izan bear du problematika larriegietan sartu gabe. Au da esperienziak erakutsi diguna. Euskal-Teatroa jendea etor arazteko gogoko zaiona eskeiñi bear diogu.

Gugandik uxa ta urrutiratzen baldin badugu alper alperrik gabiltz. Publiko jenderik gabe ez bait dago teatrorik. Eta gero ta gelago Telebisio, ta Zinearen indarrez erdelzalezen joango zaizkigu.

Eta publikoak, nai badugu ta nai ez badugu ta «azken itza bere». Norbaitek esan dezake atzeraturik dagoala edo «daukagula» Ditekene da, naiz oraintxe ez dakigun garbi zer dan aurrerapen eta zer atzerapen... Baiñan publiko jendeaz kontuz eta arretaz ibilli bear dugula, bai! Aoko zulotik zenbait bitxikeri nabarmen sartu nai badizkiogu gogaikari zaizkienak laster asiko dira arrausika... Eta au maiz gertatzen dana da. Eta ez gure artean bekarrik baita erdal-errietan ere. «Teatro-berri» banguardista dalakoa aste oso batean «poto» egiten ikusia nago Ionesko, Becket, Miller eta abar Jainko txikitat zitualarik... «Absurdozko» teatro ta beste mota «aldreresak» ez badute jende arrunten artean arrera onik ez errialde aurreratuenean ere nola zabaldu gure artean? Ulrren daukagun izkuntza eta euskal kulturak beste jokabide bat bear du. Zerbait berri eskeiñi bear zaionean neurritz eta itxuraz egokia baldin bada gure teatrozaleak oartuko dirala uste osan nago. «Duerrenmatt eta Frish'i txaloak jo dizkie, beintzat!

Antzerkiak modu batera edo bestera idaztea ez da ain gauza zaila. Jende geienen edo guzien gogo betetzea da gaitzenik. Eta au baiño okerrago oraindik antzerki-lanak ondo ikasi, mintza ta antzezte. Bizi ta giartsu. Ontan dago koska!

Teatro idatzia gauza bat da ta jendeen aurrean agertzea bestea. Sarritan entzun izan dugu ta egia da, or baztarrean amaika entzerki eder bdiala. Kalte gaitza ortan dugu. Jendearen aurrean agertutakoan bakarrik esan bait dezakegu Teatro lan bat bururatzen dala. Bestela idatzitako lan oriek literatura puska onak izan ditezke, baiñan ez badira antzezten ez dakigu ziur Teatro bizi bezela zer nolako balioa duten.

Beraz ori dala-ta jendearen aurrean agertu diran edo ditezkeanak bakarrik aintzat artu bearrean gaude. Au da lege bat euskal-teatroraren idazleak ez lutekeana iñoiz aaztu bear. Eta beste bat oraingo aldi larri ontan gure antzezikizun guziak «zenzura» latz baten pean daudela. Agintarien baimena bear dutela jendearen aurrean agertu aal izateko. Ez gaituzula geren buruen jabe ta aal dantxoia egin berra daukagula besterik eziñean aspaldidanik... Geroa zer izango? Ez jakin. Au soillik: ez badiogu oraingoari eusten ez dugula gerorik izango. Cerrado por defunción.

«Goian Bego» eriotza iragarki illuna jerri bearra beltza litzake.

Euskal-Teatroaren «funtziorik» nagusia nere ustez, euskerari iraun araztea da. Ain modan dagoan itz itsusia erabilliaz gure «Problematika» larriena euskerarengana jendea ekararaztea ta ez uxatzea!

Ea, bada urte ontan zerbait indartzen dugun gure kulturarentzat dan biderik onena alperrik galtzen utzi gabe.

ANTONIO M.ª LABAYEN

Gazteak entzun!

14-15 urteko mutil euskalduna bear da

«ETXANIZ» Lantegi Ornigaletan

(Suministros ECHANIZ)

Birmingham, 11. Tel. 1 68 78 eta 2 32 03 DONOSTIA

errenderi

GOGOJARDUNAK

Gogojardun astean sartu gera eta ez gizon eta emakume ezkonduak bakarrik, baita gazteak ere. Euskerazko gogojardunetaz ari gera, oartuko zifan, irakurle. Ezkondu ta adinez aurrera goazenontzat eleiz nagusian, aste osoan, gabeko 8'etan izango ditugu, izlari, On Martin Iturbe, apaiz gazte ta argia degularik.

Gazteak, neska ta mutil ezkonduak, gogojardunak Parroki-aretoan (Luistarretan) izango dituzte ta zuzendari, On Jose Maria Astigarraga apaiz jauna izango dute.

Saia gaitean guztiok, zar eta gazte, gure sinismena sendotzen, batzutan kolokan ote dagon ere pentsatzen degu-ta.

Batzuen-batzuek ez dakit zer eta nundik espero degun, guk gure gizartea, gure erara moldatu bear degu, askatasun osoan, kapitalismo nabarmenak bezela edozein diktadura baztertuaz. Ez dirukeraren eta ez gizonen morroi, jainkoak libre egin gifuela ez aztu.

Orainsu, Gabriel Marcel filosofo sonatuari interviu bat egin zioten eta gauz askoren artean, galdera batzueiri ara zer erantzuten zion:

—«Erlijio aldetik ere —galdetzen zioten— zure uestez, itxaropena sorkaldeko errietatik itxaro dezula diozu?».

—«Une ontan Errusian bertan, mutil gazte artean esnaera bat nabari da erlijio gaiean. Sorkaldeko Alemani ta Txekoslovakia'ra joan-etorri bat egin berri naiz eta bertan jabetu nintzan egitazko kristauak an arkitzen dirala; zenbat eta eraso geiago, orduan da kristau zintzoago».

—«Rumanian batek esan zidan: Jainkoa da gure laguntza bakarra, gizonak norainoko mirariak egin lezatekan ikusi degu».

ESKI TXAPELKETA

Gure erri ontan eski-zale onak ditugu. Junior mailan, Gipuzkoako txapeldun, Jose Luis Aduriz izan da eta bigarren, Mikel Zubeldia.

Senior-mailan, laugarren, Jesus-Mari Etxebeste ta seigarren, Joxe Mari Legorburu; denak «Urdaburu» koak. ¡Zorionak!

BASURDEAK

Añarbe ta inguruko mendietan basurde ugari dabilte. «Txepetxa» ko eiztariak ondo aprotxatu dute ta lau basurde il dituztela jakin degu.

JAIOZAK

—Inazio Usabiagaren emazte dan, Mari-Karmen Yerobi'k mutiko bat izandu ta Jose Inazio izenez kristautu dute. ¡Zorionak!

—Xabier Odriozolaren emazte, Luisita Oyarbide'k ere beste mutiko bat; bataiokan, Luis Xabier izenak ipiñi dizkiote. ¡Zorionak!

ERIOZTA

Isabel Olarra anderea Jaunak bereganatu du. Bere alargun, Bixente Zapirain, alabak, sui, billoba ta sendikoak atsekabeen lagun gaituzte. Goian bego.

AÑARBE

ernani

Itz arrotzak.

Gezurra dirudi gure erri maitagarri ontan gertatzen dana.

Aspaldi ontan itz txarrak mingaiean dituztela era gabeko alde batera utzi, baztar guziak nazkatu, gure oitura garbiak alde batera utzi, ta an dihoaz guri jakintza (cultura) erakutsi nairik.

Gure izkuntzak itz mamitsu, goxo, ta politak ditu. Ez degu ibilli bear besten izkuntza gatik etortzen diran itz zatar oiek. Utzi alde batera itz auk. ¡Aurrera biotzez gure oitura ederren alde!

Orrela uste det egingo dezutela emendik aurrera, bestela, egiaz tamalgaria izango litzake.

Agate Deuna.

Iru talde atera dira aurtan «Agate Deunaren» bezpreran bere abesti polita abestuaz.

Bat erri barruko; bestea, Florida-koa eta irugarrena berriz Eneozu aldekoa danak ederki abestuaz.

Jaiotzak.

Patxi Gorriti «Real Sociadadeko» Ostikolarien emazte Maria Jose Martinezek sometxo bat ekarri du. Aitor izena jarri diote Baita ere Maria Kruz Zigaranez Eizmendi Arrutiren Joseren emazteak alabatxo bat izanik. Aizpea izena jarri diote.

Zorionak donari.

ZUBI

pasai donibane

MEZAK

Joan dan hiletik, igande ta jaietako mezak, aldatu egin dituzte, herriko parrokiak. Hemendik aurrera, ordu hauetan izango dira mezak.

Igande ta jai bezperetan:

— Arratsaldeko 7-etan, erderaz.

— Arratsaldeko 8-etan, euskeraz.

Igande ta jaietan:

— Goizeko 8-etan, euskeraz.

— Goizeko 10-etan (Meza Nagusia), euskeraz.

— Goizeko 11-etan (umeen Meza), euskeraz ta erderaz.

— Goizeko 11,45-etan, erderaz.

Oso ondo ikusten ditugu aldaketa hauek, behar-beharrezko ziralako; batez ere, euskeraz jarri dizkiguten mezengatik. Gure herrian, mezetara joaten diran % 90, euskaldunak bait dira.

IKASTOLA

Aspaldiko ametsa bete degu: Ikastolarentzat leku berria sortzea. 1967-gn. Urtarrilak (Enero) 15-ean, sortu zan ikastola. Garai hartatik gaur eguneraino, leku zakar batean egon da ikastola. Norbereraren etxean, gu pobre.

Ezin zitekean inolaz ere, hala jarraitu; alde batetik, umeak ugartzen zijoaztelako ta lekua zakarra zalako, bestetik. Bainan, gauza bat argi ta garbi nahi genuke utzi, jakin dezaten irakurle guztiek.

Hau da: HERRIARI esker lortu ditugula leku berri hoiak; HERRIAK parte haundia hartu duela. Bestela ikusi hitzazu zenbaki hauek: 162 laguntzaile, 100 peza ematen dituztenak; 27 laguntzaile, 50 peza ematen dituztenak.

Euskaldun ta Euskal-Herrian bizi diran umeek, ba dute nun ikasi lehenengo ikaskaiak, giza-eskubideek agintzen dutenez.

LAPURRAK

Gure herrian lapurtzea zaila izan ohi da. Karretera generalatik Baztertuta, zokoratuta dagoalako ote da? Ez dakigu; bainan, aspaldian ez gengan entzun lapurrik sartu ziranik gure herrixkan.

Lehenago astean, Arantxa Seinen pelukerian sartu ziran, ahal zutena lapurtuaz. Aste hontan, berriro «bixitatu» dute pelukeri bera; eta baita ere, Bar Caserio. Batzuek lotan gaudenean, beste batzuek ordu extrak sartzen...

GAXO

Kalean agurtu ditugu, Joxe Angel Legorburu ta Nieves Dadie. Biok gaixo egon dira. Lehenbizikoak, berebilla ez bear bat izan zuen eta bigarrenak, ohean gaixo egon da bolara batean.

Poztutzen gera, biok bizkor ikusirik.

JAIOZTA

Andoni Kuestaren emaztea dan Itziar Eizmendik, hirugarren loretxo zoragarria izan du. Itziar izenaz bataiatu dute. Zorionak!

INÁLURRETAK

berastegi

«Euskalherriko ur preskoak»

Hamaika gizon bizi gera Herri maite hontan uraren preskotasuna goxo eta pozik hartuz, eta ba dugu aldamentean ur bonen iturri dan beste hamaika gizon. Batzuek konturatu gabe, besteak konturatuta, Herriaren lehendabiziko ametsak preskatearren edo hoztu arazteagatik jo ta ke lanean ari diranak. Egia bait da gauza bero bati ur hotza bota ezkerro hoztu egiten dala.

Gure eguneroko arazoak eta zenbait herri-arazo ahaztuz, eguneroko eta irratitelebistak ematen diguten ur klase horren arraska izan behar ahal dugu euskaldun gizonok? Ez luke hala behar baina hara hor asteroko gure hizketaldirako gaiak:

Astelehena: Real-ak baldin baldin badu, arbitroagatik izan zan ala ez, eta Bilbo baino lehenago baietz jarri eta ezetz jarri, Gero Urtain, eta azkenik kinielatan hamar asmatuak.

Asteartea: Igandeko kritikaren segipena eta asteazkeneko partiduan halakok baietz bi ta huts irabazi holakoari. Segi Urtainekin.

Asteazkena: Egun hontako partiduen kritika eta Urtainek azkena egin duen k. o. hori. Kinielak.

Osteguna: Asteazkeneko partidua, Urtain eta datorren asteo kinielak egin beharra eta nola egin erabakitzea.

Ostirala: Urrango igandeko partiduari begiratu bat eta Urtain.

Larunbata: Ostiralean bukatzeko gaia luzea bait zen, berriz ere Urtain.

Igandea: Egun triste! Ahoan txisturik ez, bazter guziak lehortuta eta jakina, meza-ondorean. hamai-ketako on bat txuri eta bermutekin mingaina aska dedin.

Hortik aurrera beste jainko-txiki batzuek ere baditugu. Irrati, abesti, errebista jakinetan-fotonobelatan-etar- arkitzen ditugunak. Ibaira botatako harria uraren indarrak deraman bezelaxe, gu ere hor zear goaz korriente batek eraginda Hauxen da agia, horrela igarotzen ditugu asteak eta egunak eta orduak. Kontura gaitzen ze ur klasek garamazkin eta bere indarraren kontra igari egiten ikas dezagun nahiz eta uraren aldera joatea errazago izan. Zenbait pausori uko egin eta aurrera jo dezagun, gainontzean biharkoak gaitzetsi egingo gaituzte gure trizioagatik.

AZPI

azkoiti

BAI NOSKI

Azken aldian, gizakiok hainbat aldakuntza nabaitzen dugun uanean, hitz bat ari zaigu nagusitzen: Igeskieria. Zenbat bider entzuten ote dugu hau dela gizonon akatsik nagusia.

Igeskieria.

Gure bizitzan zear ditugun arazoei lotu nahi eza, aurrean ditugun kezkei begiak istea. Ez dugu nahi buruasterik, munduak ta gizakiak dituzten zenbait alderdi txar ikusi nahi ezak astintzen gaitu bortizki.

«Ebasioa», igeskieria gailen.

Igeskierian bestaldeko muturra zer izanen litzakean? Bakoitzak bere tokitik ta ahal dezan neurrian giza-dia hobetzeko ahaleginak egitea. Bainan jakina, honek neke ta buruaste ugari ekarriko litziguke ta hori ez zaigu nehoiz atsegin.

Honela aldaketa onuragarrien aurka jartzen gera. Dagoena dagoen lekuan utzi ta baita gure laguntza eskeini ere Horrela jarrai dezaten aurrerantzean. Ez dugu geure etorkizunean soilki pentsatu behar, baita Euskal Herriko gizartearen etorkizunean ere. Gizon bezala Euskal Herriko arazo ta etorkizunean arduratu behar dugu. Norbaitzuek lanean dagitenean gu lo ote?

Igeskieri bideak ugari ditugu, garai bakoitza bere ezaugarri bereziakin. Lehen noizean-behinka orotzen gera mendiez erromeriez, sagardoaz, ta ardoteagui... ta abarez. Ardotegiak gaurdaino iraun dute ta bestalde oraingo giroaren ezagugarri nabarmen legez baditugu «sala de fiesta'k» ta gorago ta gehiagora jotzen dutenentzak drogak, zorione-ko drogak.

Euskal Herrian ez dute indar gehiegirik bainan bai norbaitzuek azaldu lezaketan haina. Indarrik haundiena, zarata ugari atera dutenak dantza tokiak izan dira. Zenbait jende bildur arazi ta guraso elkar- teek beren aurka deadarrak altxatzea lortu dute. Arduradunak gazteen adina kontuan har dezatela eskatu.

Guraso elkarte ta guraso haunitzek alderdi batetik ikusten dute delako gelen okerra: Neska-mutilen hartu-emanak gehiegi lasaitu dirala, gazteegiei ere sartzen uzten dietela (diruarekin joan ezkerro zergaitik ez esanen dute noski) seme-alaben galbidea sumatzen dute, alegia.

Guk herri bezala bilatzen diogu galera. Gazteak igeskerian murgilduta ikusten bait ditugu. Beren barruetan nagusi arkitzen zaie beren izate ta izakera ahaztu nahi hori, ez zaie atsegin aste barruan emandako bizitza gogoratzea, ordu batzuetan bederen ahaz lehengo bizitza ta amesetan bizi. Hemen datza gaitza. Ordu hoiak bukatzean berriro gure aurrean arkitzen dugu egia garratza. Gauza honek luzarora kalte haundia dakarkigu, batetik gure gizatasuna osatu gabe gelditzen delako, bestetik izardi ugari kostatutako dirua, konturatu gabe, hainbat bider gure aurka arkitzen diran nagusien eskuetara joaten zaigulako.

Erromatarren denboran, Kristauak abereen eskuetan utzirik, lortzen zuten agintariak herria lo-zorroan edukitzea. Urteak aurrera joan diren eran jokabideak ere aldatzen joan dira ta gizona galdera asko egin beharrean arkitzen da gaurko egunean bere gizatasuna osatu nahi badu.

Gizonak ta gehienbat gazteok beharrezko dugu lasaitasunerako une bat bainan lasaitasun hori nagusitzen bazaigu gure izatearen gain esan genezake gure nortasuna joan dela pikutara.

ORMOLAMENDI

elduayen

Gurea ala Ernialdetarra

Ote zan aiiñ izen aundiko izan zan gerratelari «Santa Krutz Apaiza»?

Eztabaida eta burruka bero bat sortu zan gure adiskideen artean. Alegia, batzuen, uestez ernialdetarra zala eta andik irten zala gerratara. Beste batzuek, berriz, elduaiendar-tzat jotzen zuten. Ez nintzan ni an aurrean orduan. Bestela, dakidana aguro asko esango nuan.

Amaika bider irakurria nazu «Orixe» aundiaren «Santa Krutz Apaiza» deritzan liburu bikaña. Bere gauza asko ia buruz ere badakizkit. Euskera garbi ta jatorrean egina da eta edozein liburutegitan erosi aal izango dezuna. Eun-da berrogei-tazortzi orrialde ditu eta eznuke guztian zein dan onena esan aal izango.

Antxe dio, bada, 1842-garren urteko Epaillaren 23-an Elduayengo baserri «Samoa» zeritzaionian jaio zala Manuel Inazio Leidi eta errian orduan zegoan Erretore Jauna bere osaba zala eta arktzek gure elizan bataiatu. Aur uraxe gero «Santa Krutz Apaiza» izan zan ba.

Ernialdetartzat jotzen zutenak zeozer ba zekiten, alegia, Ernialde-rekin «zerbait» izana zala. Ez ordea zer. Eta «zer» eri da ango apaiz laguntzaile izan zala eta, urrena, laster, bertako Erretore Jaun. Antxe bi urte egin zituan «Olartza» izene-ko baserrian. Eta andikantxe, Ernialdetik baserriar jantzi, bizkar-saski bat buruan zuala eta itaia esku- an, bere billa zebiltzan atzaparretatik iges egin zuan.

Auxe da dana. Geiago jakin nai

badezu, berriz, erosi bere bizitza, «Orixe» zanaren liburu ederra.

Negu biguña

Ondo-re dihoakigu. Gutxitan bezelakoa, Alaxe iraungo aal du orratik. Egun banakaren bat izan ezik, bata baiño obeak dihoaz.

Otsaillean sartzeraz goaz. Otsailak «zoro aizea» duala esan oi da. Alegia inork ueste eztaokoa ekarri oi duala. Nundik ematen dion ikusi bear, eroak bezelaxe.

Dana dala, puska ederra kendu diogu-ta, gogorkeriren bat egiten duala-re, ez da luzarorako izango.

Orain artean beintzat gure umeen beatz-belarrietan ez dogu ospel bat bakarra ere ikusi, ezta, tellatuetako txurrungillorik ere. Ala obe.

Ez al digu Otsailak orain amai- ru urte egin zigunik egingo. Aiek ziran elurta, orma, lantzurdi eta izo- tzak. aiek, Berriz alakorik ez ikus- teko obeak.

Mixioak

Ditugula aurtengo Garizuman entzuna nazute. Eta jesuitak datozki- gula itzaldiak egitera ere baita, nor- tzuek ez baiñan.

Pozik jakin degu berri auxe, le- enago eman izan dituztenak oso oroipen ona utzi bait ziguten.

Ongi etorriak izan ditezela gure kristautasuna berotzea, argitza eta indartzea, datozkigun Mixio Santuak. Elduaiendarrek arrerarik enena egingo diegu ta.

TALOJALE

arratia

Arratiko abeslariak arretaz eta arduratsu erririk erri ibili ondoren, Bilbon izan genduzan adimenez osotu barik diranentzako laguntza- eskean, Agate deunaren izenean.

Ez eguerdian eta ez gabean, la- nari lotuta nengoan-ta, ezin neba- zan agurtu bakezko makillakaz ate- rik ate eskean ari ziran adiskide gogokoak. Boiña, emen dogu Z. AR- GIA arratiar geiagok ikusi ezautu bear leukiena ta ateak guztiontzat zabalik dauzana. Artu egizuez ba, geure-geure egin bear dogun aste- roko apain onen bidez, astirik eza- gaitik egin genduan utsaren ordeko agurrak eta bestekoak.

ZEKENA

Ez nebazan ikusi ta ez entzun gure mutilok, baiña jakitun nintzan arratsaldeko ordu biak baiño leen, Bilbon bizi dan zeanuritar batek izan zituan itz purrustatuak eske- ontzia luzatu eutsan gaztearentzat.

Emoten etorri balira, guztiok za- balduko genduzan eskuak; eskean etorri ziran-da... emoteak bekañak astundu ta bekokia izurtuten deus- ku. Txiroakaz, gaixokaz eta maka- lakaz zer egin bear ete-dogu? Lotsa- garri ete-da oitura zar garbiari eutsi ta ezbearren diranai laguntza eskeintzea? Zeanuritar sasi-jakintsu zekenak dau itza.

TXITXIBURRUNTZI

Arantzazuko ARANTZAK Dimako Baltzolan izan ziran asto bete lu- kainkagaz.

Goizean, Laurentzi deunaren ba- selizatxoan (san Lorentzon) gazte- riaren meza. Meza ondoren amai- ketakoa, ta barriro gosetu ziranean, bazkarria Pedrito txistulari zala.

Arratsaldeko bostak aldera ikus- tekoa zan Laurentzi deunaren ater- pea. Inpernuan ifioiz izan eztanlako sua. Inguruan neska-mutillak zotz- burruntzi banagaz, eta zotz balkoi- tzean lau lukainka eder. Txistuaren otsak belarrietan eta koipearen usaiak surrean joak izan ziran Bil- botar mendizaleak eta Dimako nes- katillak elkartu yakezan eta poza- ren emon eben eguna.

Atsoak be gitiagor ez izatearren eta aginik euki ezarren, polito koi- petu ebiezan ezpanak eta oketza. Zenbat edan eben ezin esan dot, ez dot baimenik.

HANDAJUELA

mutriku

Joan dan illean Debako errian izan da argazki txapelketa bat, eta bertan bigarren saria Arrizabala-ga'tar Joxek ateratu du.

—oOo—

«Goizeko Izarra» antzarki taldea ill onen iruan Mondragoien izan da Ramuntxo agertzen. Bertan izan zan batek esan didanez. Jende asko Joan omen zan ikuztera eta naiko txalo jo ere bai. Talde orrek, berak ikustere joan zirane. ZERUKO Argiaren bitartez eskerrak eman nai die egin zioten arrera onagaitik.

—oOo—

Egurbide'tar Juan Mari eta An-sola'tar M.ª Angeles senarr-emaz-teak, mutiko bat izan dute eta gor-ka izena jarri diote.

Ill onen zazpian ezkondu da Elez-garai'tar Arantxa, Basterrechea'tar Jesus Mari'rekin.

Ill onen amazpian betetzen ditu urteak Legorburu'tar Alejo apair jaunak. Emeoztrian Lecertua'tar Pedro Marik eta ogeian Illarramen-di'tar Miren Lurdes'ek. Guzleri zorianak.

ANDONEGUI'TAR M.

tolosa

INAUTERI BIKAINAK

Aurtengo Inauteriak bi urteko umorian bateraturik ibiliko zirala, esan genduen gait onetaz egin genduen lenengo lantxoan. Eta ez gura oker ibili. Bete-beteen asmatu dugu. Poz da esaten.

Gazteak eduki artu ditu igazko ordainak. Umorez bateratuak ibili gera. Bai jendez ere. Tolosako erriak ez du egundaino ezagutu aurt-en ainbeste jenderik. Zer zan ura! Xexen-tokia, egunero, leporaino jo-sia. Kalean, une onetan, sartzerik izan ez zutenak oraindik kaleak betetzen, eta alaitzen zuten txarangen soinura dantz eta salto.

Ostatuak, iru egunetan, guzleri ezin serbiturik.

Inun asarrerik ez, baizik umorea ta alaitasuna.

Beste zerbait berezirik ere izandu du aurtengo Inauteriak. Emakumea-ren ekintza. Antzian gizonentzat bakarrik izan oi zan jai au, orain emakumearen azaltzeaz ornitzen di-joa, pixkana-pixkana. Baiñan, aurtengoan, txantxo jantzita ere, tolosar emakume liraina ein batean sartu zaigu festara, berak dakiten goxo-tasuna eta prestotasuna barreiatzen. Benetan Inauteri aundiak izan di-tugu!

Baiñan problema ere berarekin datorkigu. Urteetik urtera jende geiago datorkigu gure jaietara. Eta tolosarra, meetzen, difuminatzen

joan leike orrenbeste jendeen artean. Tolosar-ekintzaille geiago bear di-tugu. Bai kanpotar-ekintzailleak ere. Ez litzake batere gaizki etorriko, er-bestekoei ere diru-laguntz apur bat eskeintzea. Artara, garai batean be-zela, erbesteko konparsak izango ge-nituzke. Baiñan ori bai, euskal kut-sua ekarri dezaigutela, eskatu bear-ko. Aurtan tolosar talde batzuek eman diguten euskal- kutsuaren eraberean. Ikusi bai-da, gainera, euskal-talde auk izan dutela ikus-leen arrierik onena, itzik goikoenak.

Euskal-kutsu au dala-ta, aurtan inoiz baino sutsuago abestu dugu "Jeiki, jeiki oi ortatik..." goiz-eresi xuxpergarria. Eta astearteko "Albo-rada" ainbeste jende egonagatik, eun-daka egonagatik, batzuek lo egin gaberik, errespeto aundienaz, "rito" bat bezela entzun izan da, eta txis-tulariak, eresi bakoitzean, txalo be-roak entzun zituzten. Zoragarria izan da aurtengo alborada.

Jaiok joan zaizkigute. Baiñan gu-re baitan pentsakera au gelditu da: datorren urtean obeak! Geroa eta obeagoak!

Olazabal'dar Xabier

galdakano

GAZTEIZKO J. L. E'RI:

Aste guztietan legez, goitik beara-ño irakurri genduan Otsailaren 8'gn. Z. Argia, au da: 361'gn. zen-bakia-ta, bertan aurkitu genduan Gazteiztik J. L. E'k idatzitako eus-kal idazlan mamintsua egi biribiliz or-nitua. Idazlan bikain ortan zioz, errazoi goralduen daituz aldi on-tan duguzan euskal idazlerik jato-rrenatarikoak, Abeletxe, Gaztañaga, Baserri, Aita Onandia, Aita Yurre, N. Etxaniz eta abar, idazle jakitun kementsu orren tartian izparkari apal au sartuaz; berak ongi dira-uskunez, irakasle trebe orren tar-tean ikasle atzeratu au sartuaz.

Ez, tamalez ez naz ni idazle ikasi, ta beraz, jakintsu orren legez ira-kasle, geien orreek adiskide zintzoak, euren mallara alduteko asko ikasi bearrian aurkitzen naz, eta eztot-izango aldirik naikoa orretarako. urte osko ditudalako lepoan. Ni ez-naz besterik euskera biotz-biotzez maite dodan euzkeltzale bat baiño. Eta, euskera legez beste Euskele-rriko gai guztiak, on da txar maite dodazenez, geuriak diralako, aale-ginduten naz euskera ikasten, lan-duten, indartuten da idazten aal da-nik garbien da argien, izki utsik ez erdel itz "apainik" sartu barik geu-re idazlantxoetan, zigur gagarzala-ko euskerak eztaula biar beste ele-rik, izkuntzarik, edozein gaitaz ida-tziteko. Orregaitik, pozgarria izaten da guretzat, jakitian atsegingarri da-la irakurleei guk dabilgun idazkera.

J. L. E., ez dakit nor izan zintza-ken, bardin deust, jarrai euskeraz idazten da, artu ene besarkada mai-tekor bat.

ERIOZAK

Aspalditxuan, negua sartu zanik ona, ainbat galdakanotar joan jakuz

gurartetik betiko, Jaunak bere al-damenera eroan daituzalako eta, ez danak zar-zaarrak be, bat baino geiago izan dalako sasoi oneko izan dana-be; onetarik bat izan da Ot-sailaren 5'gn, il zan Anza'tar Zi-peren (Ciuriano) berrogei ta ama-zazpi urtedun gizon langille ezagun-ezaguna. Ziperen ez zegoan gaixorik, baiña, beren idazkolan egoala sus-matu eban zerbait txar jatorkela baiña, ori ta guzti be egin leutsezan arren aalegin guztiak alperrik izan ei-ziran.

Bai-ta urrengo egunean il zan Bengoetxeko auzuneko Zarandona'tar Koldobika (Luis) gizon ezaguna, irurogei ta amazpi urtedun dala. Gizon ezaguna, esan digu ta, orixe izan da bera, eta ainbat geiago be-ren seme-alabak, erriko saleroste-kuak diralako berak. Goian Begoz adiskide bi orrek, eta, lagun gaitu-bez atsekabeen euren sendikide guz-tiek.

GAIXORIK

Aspalditxuan oeratuta aurkitzen da Zorriketa'tar Jon-Joseba mutil gazte euskaltzale jatorra.

Bai-ta aldi luze bat daroa "Bri-ñas" Osategian gure adiskide dan Maguregi'tar Patxi langille zintzo argiak. Iaba adiskide zintzoak, las-ter baten guztiz sendotuta barriz gurartean aurkitzen zaren.

Basa-jaun

ordicia

Oitura berritua.

Aspaldiko urte luzeetan ez-da, aurt-en orraatik berriro azaldu zaizkigu «Done Ageda» izeneko gazteidiak gu-re erria alaitzen. Larogeiren bat zi-ran. Ordizi oso-osoak txalotu ditu eta aurrera ere urteero alaxe jar-raitzeko eskatzen du.

Aspalditxoko ordez, berai eske-rrak, entzun al izandu ditugu ia aaz-tuta genduzkan abesti ederrak;

«Santa Ageda bezpera degu, Euskalerriko eguna, etxe guztiak kantuz pozteko aukeratua deguna».

Eta abar, dana ederki prestatu-rik eta makillaz lurra joaz.

Zorionak gazteei eta been anto-latzaile trebe Ormazabal apaiz jau-nari.

Gure astea.

Oraintxe azkenetan daukagu. Aurt-en ere, beste bi aurreko urteetan bezelaxe, Aita Zubiaga jesuitak egin dizkigu itzaldiak.

Iru urte erreskan, beraz, eta ala ere, berri-berria egin zaku. Gaurko gayak, euskera egitan jatorrean bil-duta, eman dizkigu. Euskera jatorra entzuteatik bakarrik ere egon zi-tekean. Gaueko ordubete ura agu-ro joaten zitakun, batere uste ga-be. Alaxe aitorzen dute entzule izan diran guztiak. Euskaltzale pu-rrukatu bati entzuten nionez, ez

omen du beñere izlaririk entzun izandu. Aita Zubiagak beziñ argi «s» ta «z» berexten dituanik. Berari en-tzute utsa naikoa omen zan nolaz idatzi jakiteko.

Eskerrak gure Artzai Itzagarri, On Joakin'eri, orrelako aste zoragarri bat antolatu digulako. Eta zuk, Ai-ta Zubiaga on orrek, ez aaztu Or-dizi'rako bidea.

Neguko marrubiak.

«Otsaila, firilli-faralla», esan oi da, erdi zoroa dala alerazteko. Aurtengo, artuko nuke bizi naizen bi-tarte guztirako, eziñ ohea dijuaki-gu-ta.

Otsailak, udaberri-zizak eta mar-rubiak ekarri ez dizkigu ba!

Ez giñaden, arranetan, ikusteko danak ikusiak. Ez, arranoak ez paitu.

Eskizabel zizazaleak marrubi go-rrigorridun landare berriak nunbai-tetik ekarri dizkigu. «Sarasola» zu-rrutegian daukatzute, sinisgogo-rrak, ikusita beñepeñi, sinistatu de-zaten. Zoaz ara lenbaitlen.

Ondo beltza.

Eta ez nolanaikoa gero, Lazkau-mendiñ gure erritar perretxiu-zale Joxe Garmendia begi zorrotzak bil-dutakoa. Ikusi degu. Naiz sasoi au berea izan ez (neguan gaude-ta), antxe, goroldiota artean, sortua da. Eta bere pixua ez da ariñ-ariña ere: Kilo bat eta iurreun gramo bait ditu.

Zorionak biltzaille azkarrari.

Badakigu.

Nunbaitetik, eta ez ixillpean ga-ñera, «Amets-Bide» eta «Kimu-Ber-ri» saillekoak been euskal dantza eta abestiekin Tolosa'ra dijuazkigu-

la Otsailaren ogeitabigarren egunez an izango dan norgeyagokara.

Izenak emanak omen dituzte be-intzat. Etsian nago ez ditugula es-ku-utsik etortzen ikusiko. Bayetz!

Pelota-zale.

Asko izandu da beti gure errian. Ona emen kimu berri bat sortu. Ala dirudi. Pelota-zaleak bazkun berri bat piztu digute, «Jai-Alai» izendu-na gañera.

Betor, bai, betor, «Jai-Alai», gure-gurea beti izandua dan pelotazale-tasuna, suspertzera, pelotaritza ja-sotzera eta indartzera.

Oso pozik jakin degu berri auxe eta badakit Ordizi osoak txalotuko duala.

Ostikolariak eta abar, ongi dau-de... bafña gurea ito gabe!!!

Azken azokak.

Lañotsu eta lanbrotsu izanak di-ra. Ala ere, sal-eroste ugari ibillia da.

Goizean goizetik beeka otsak na-barmentzen ziran. Arkume eta bil-dots ugari agertu da izan ere. Bei-ta ekarria saldu ere, ordea.

Zizadunentzat, azoka ona noski, itxuragabe galesti saldu da-ta. Milla, kilo egin zuten lenengoak, Napa-rr'o'ko Malloa izeneko mendipeat-tik ekarriak. Bolara ontan ugaritzen asiak dira eta, jakia, geroztik jetxi egin ziran.

Babarrun lakaria ere amar jetxia da eta imika eta anegaka eroatera, berri, geixeago ere baita.

Gaferakoa gutxi gora-bera, ber-dintsu, eta ala jarraituko dualakoan nago, arik eta udaberria etorri ar-te. Ala dirudi beintzat.

TXEPETX

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure

«PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos)

balla zaitez

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko

Zure baserria erosteko edo obetzeko

Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko

Baratzeko fruituak obetzeko

Jakindean jarri zaitez Donostia'ko gure

12 ofizietan eta Probintziako 63 sukursaletan

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK

ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6

Urrutizkifia: 12 0 65

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Edoardo Chopetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA, S. L.

IZUGARRIZKO SALGAI GARBITZEA!!!

ERRENDIZEN SAILLEAN

EUNEKO **20,** EUNEKO **30** ETA **50** ERE MERKATUKO DIRA SAL-GAIK

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA, S. L.

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA

San Marzial, 12 — IRUN

NORK KUKURRUKU!!!

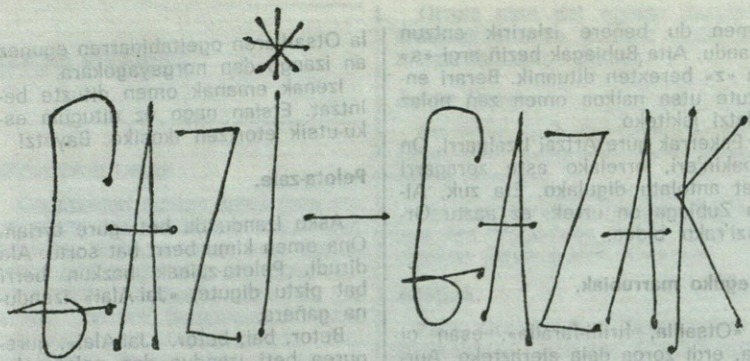
OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

—Zu, zer zabiltz orretzaz?

—Modan dabillan arazoa da. Bakizu: «Aldiz-aldiz, zapatagillea zal-diz».

Gaurkotasunaren saltzea.

Alditxo baten, emekumeen gon-laburra ta praka luzeak erabili genduzan, euren belau-buru, iestar eta ipurdi-laurdenekin. Dendan erosita-ko gaiekiko bular arrotueri be ikutu geuntson. Gaieri, e? ez bularrei. Emen, guztia azaldu bearra dago.

Yeye ta jipiak be zer-esanik asko emon euskuen euren ule ta bizar luzeekin. Orduan, dan-danak eragoien agerpen orri. Batzuek ben-ben, serio, asarez ta destañez idatzi oi eben, ule-zarroko moztuteko esanaz.

Oroitzen naz, onetaiko bati, euskal-bizadun batek zer esaten eutsen asteroko onetan: «Ez ebal moztuko ez bizarrik ez ulerik ereik-eta euskerea indartsu ikusi arte».

—Ainbat azkarren moztuko al dozuz! —erantzun eutsen beste batek. Orre eztabaida polita. Nik barrezka irakurri nituan, bai bataren erron-kea ta bai bestearren erantzuna.

Blak, bata besteari zirika ari ziran, serio, jori bai! baiña biak euskeraren alde, geure izkuntzaren arduraz. ¡Gauza ederra!

Lenengoaren ule ta bizar luzeak euskera aldeko «protesta» bat zira iruditu yatan, eta bestearren erantzunak, ez ebal esan gura, kazkamoztuta ikusi gura ebanik, baizik euskera ainbat ariñen sendotuta ikusi nai ebal.

ABELETXE

Ni, parre-zale naizelarik, parrez irakurri neban eztabaida ori Orduan, ben-ben yardun ziran biak, alkarre-ri iduneko intxaurra yan bearrez, baiña beroana kendu ezker, gauzak ariñago ikusten dira, ta gaur, adiskide yarraituan diralakoa nago.

Beintzat... ni, bien adiskide egin nintzan, ezagutzen ez dodazan arren.

Hache orrekin be beste ainbeste yazoko dala uste dot. Beroana kendutakoan ¡kito!

Norbaitek «marea negra» izenez ezaguturiko hache-itxasoa baretzen eta garbitzen asia dala oartu da-raot. Len goian, ben, alboan, ertzean, azpian, ganean, aurrean, aintzinean, atzean, gibelean eta ipurdian ere ezarri oi eben, ortara oituta ez gagozanen gogaikarritzat.

Gaur ez. Gaur sentzun geiagoga ipintun dabe; dirudianeaz bear dan lekuan, nik nun bearreko dan igarri ezin dodan arren.

Zelan asmauko dozu ba, bata hach besteak ahu; areik hal, urrangoak ahal; onek ipurdian, orrek hipurdian. ¡Koontxo! ¡Koontuz mutilak! Ipurdian soñaren beste adozein alderdi bezin sakratua da-ta.

Idazpuru itxusi ta barregarriak asmatuaz, «escandalo» itzela erabili-lin.

Dana batean, jezín ba ontzat ar-tu! Lapikoa, eltzea, odolstez ganez eragiñik erabili-lin. Ta bakizu, lapi-koak ganez egiten dauanean, azpiko sua itzali daroa.

Ta ikaratu gintzazan, euskal-lapi-koa egosten inarduan txingarra txin-garra itzalduko euskuelakoa.

Baiña ez, ezta itzaliko. Alde ba-tetik itxas-beltz ori argituten asi da-lako, ta bestetik, gazteen eta batez be umeen txingarra egunetik egune-ra goriago dijoalako.

Egun oneitan, millakak idazlantxu ikusi dodaz, umeek biribilduta. KI-LI-KILI aldizkariaren millagrua izan da. Zazpitik a m a b i r a bitarteko umeena. ¡Ori dok ori lan egitea Aita Erretolaza!

Baikor naukazue. Egundo ez neban ikusi ainbeste ume euskal-itxasoa murgilduta!

— O —

Orain, egin daitzuetan, au idazten nabillan egunetako «estadística» txi-ki bat, argitaldu orduko aldatu dai-teken arren

Kili-Kilik 7.000 (Zazpi mila) Eus-kerea ilz-zorian dagoala uste dabi-nak O (utsa, bapez).

Urtain'ek, 26-0.
R. Sociedad-Zaragoza, 5-0.
Atletic-R. Madrid, 5-0.
Atxe bakoak, 27; Atzedunak, 3.
Euskera batuak, 27; Euskera nas-tuak, 3.

Euskera batua? ¡Bai gizona!
Euskera nastua? ¡Ez gizona!

JAIME PIDAL, Gipuzkoar tenis-jokalaririk onena

Tenisak aberatsen kirola izatea utzi nai du.

Orain arte tenis kirola Donostian ez zegoela oso ondo ikusia esango nuke. Aberats neska-mutillaren kirol garesti bat bezela ikusten zan. Eta baliteke jende askoak ori oraindik pentsatzea. Gaur gure aurrean Jaime Pidal, tenis jokalaririk onena bat degu. Soldaduska egiten dagoen ogeitabat urteko gazte bat da.

—Aizu, Jaime: jende askok dionez, tenis aberatsen kirola da.

—Bai, orain arte orrela izan da, eta «goien» ze-goen jendeak tenis bere kirol nagusia bezela artzen zuen. Eta oraindik badira tenis aberats-kirola bezela gordetzea nai dutenak.

Ori tontakeri aundi bat iruditzen zait, eta baita nere kiroltzale laguneri ere. Orren aurka gaude eta tenis guztien kirol bat biurtu nai degu.

—Ortarako zer egiten ari zerate?

—Joan dan urtetik tenis-ikastola bat degu. Ikaski-zunak debalde ematen ditugu eta Tenis- Kluben pista estalian dira. Eskeintza au Donostiako kolegio guztietan egin genuen, nai zuten mutil guztiak etorri dedintzat.

—Mutil eta neska pilla joango zan, noski...

—Ez. Arrigarria da, baiña oso gutxi etorri zan. Orain ogeitamar mutil eta ogei neska bakarrik ditugu gure klaseetan.

—Zergatik izando da?

—Bene-benetan ez dakigu. Bartzelonan tenis ikastera neska eta mutil talde ederrak joaten dira. Baliteke Euskalerrian pelota kirolak tenis-eri jende asko kentzea. Kolegio eta erri guztietan pelota kirolak indar aundia du, eta or tenis sartzea oso zailla da.

—Pelota eta tenis ezin aal dira aldi berean jokatu?

—Ez. Tenis eta pelota-pala kirolak oso desberdiñak dira, eta kiroltzale batek ezin dezake bietan jokatu. Pelota-palan golpeak gogor eman bear dituz, besoa gorputz inguruan eukiaz, Tenisen ordea golpeak gorputzetik urrutia egiten dira, eta ori indarra ongi neurtuaz.

—Orduan bi kirolaren artean aukeratu bear da. Pentsa zazu orain mutil batek tenis aukeratu duela. Ederki. Baiñan dirurik ez balin badauka, ezin dezake joka. Raketa oso garestia da.

—Ortan degu problema aundia. Raketa on batek bimilla peza inguruan balio ditu, eta barrango sarea lasaitzean ondo jartzea, bosteun peza inguruan. Onen aurka guk ezin degu ezer egin. Gure ikastolara etortzen diran gazteei raketa eta bear diran gauzak uzten dizkiegu, eta tenis jokatzeko onak baldin badira, gure

laguntza guztia arkitzen dute. Geienek ez dakitena au da: Tenis Klub barruan bi tenis-pista municipal di-tugula, eta edozeñiek ezer pagatu bear gabe antxe jokatu litekeala.

—Ederki, Jaime. Orain itzezin zazu zutaz. Etxean ogeitamar kopa izatea zerbaite esan nai du.

—Lotsa piskat ematen dit neregain itzegitea. Amar urte nituela tenis jokatzen asi nintzan... eta orain arte. Bi aldiz, 1962 ta 1969'an «Diario Vasco»-k dionez tenis barruan gipuzkoar onena izan naiz Aal dedan txapelketa guztietan sartzen naiz, eta aal dedan guzia egiten det. Orain bigarren kategori edo mailara igaro nai det. Eta gero leenengora. Baiñan oso zailla da. Leenengo mailan Espaiñian amar jokalaririk ditugu, eta geienak katalan ikastolatik atereak.

Euskalerritik norbait goraiño iristea, au da gure naia. Eta tenis kirol atsegiña danen poltsiko ondoan jartzea, beste bat. Bestela tenis, aberatsen beste muga bat bezela ikusten jarraituko degu.

XABIER ARCELUS

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegi
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errenderi

Gazteiz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

— Esne Pasturizatua
— Esne soilla (esterilizatua)
— Esne autsa
— Esne-gaiña
— Guriña
— Yogur
— Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

MONSEÑOR ZIRARDA, GOTZAI-JAUREGIA SALDU TA, ETXE-BIZITZA BATEAN BIZITZEKOA DA

Arekin ateratako dirua, eliza berriak jasotzeko artuko du

Monseñor Zirarda, Bizkaiko Eliz-Arduradun jauna, parroki bateko apaiz-etxe batera aldatuko da, leengo gotzai-jauregia utzita. Asmo ori agertu du bere gotzai-gutun batean. Gutun orrek izenburu au du: "Azten ari dan Bizkaierentzat, parroki-elizak".

Gutun berean esaten digunez, orain arte Parroki-Elizen Batzordeak, 86.250.000 pezeta eraldi ditu ogei ta bost urte auetan. Diru onen bidez, 14 parroki berri ta 10 kapilla jaso dira.

Bilboko bizilagunak, 1945'garren urtean, 200.000 ziran. Gaur laleun-dik gora dira, eta itxurak diranez, ez da orretan geldituko gauza. Urtero, ogei milla bizilagun geiago inguratzen zaizkigu ta auker, bi parroki berriren premia sortzen digute.

Parroki berrigintza, atzeratua degu. Bilbo zabaltzen eta zabaltzen ari da auzo berrietan. Gaur-gaurkoz, beste 10 parroki berri bear genituzke, jendetza onen premiak betetzeko.

Orretan, bada, 1975'garren urterako beste 20 parroki berri bear genituzke Bilbo barruan. Baiña kinka berean dago Bizkaia osoa; batez

ere Ibaizabal ibaiaren ezkeraldeko erriak egundoko gorakada azkarrean betetzen ari dira jendez. Onela, bada Bizkaia barruan beste 20 parroki berri bear genituzkeala uste du Gotzaiak. Urtero, 40.000 bizilagun berri sortzen bait zaizkigu.

Berrogei eliza berri auker jasotzeko, 300 milloi pezetako diru-moltsua bearko litzakeala, uste da. Ez da diru-poltsa pattala bear premia oiek betetzeko; baiña Bizkaia beti erakutsi du lanbiderik nekezenetan, alako ausardi berezia, ta lanbide au ere aurrera eramane bear degu.

Gotzai jaunak bizi gogora ekartzen digu, egiteko onetan guziok degun erantzupidea. Kristau-auzo berriei beren eliza eskeintzea ez bait da txantxetako lana. Gerta gaitzen, bada, guziok gere aaleginean, premia auen osaketan. Esan da egin: Zirarda jaunak, Negurin gotzaiak zeukan jauregia saldu ta Bilboko parroki batek duan Apaiz-Etxe-Bizitza batean bizitzea erabaki du. Emen sartuko dira, obispaduko lan-gelak ere. Gure Artzaiak eman du erakutsi ederra. Aren ardurapekuok, jarrai gakizkion bide beretik.

JAINKOAK BAI OTE DAKI GALLEGOS ITZEGITEN?

«Beste lurraldetan bezelaxe Galizian ere ekin zitzaion konzilio ondoren liturgi-berritzeari. Agian beste-tan baiño astiroago zenbait gauzatan. Esate baterako, erriari begira meza ematen, illeta elizkizunak egiten, eta batez ere mezatan erri-izkuntza erabiltzen beranduago asi ziran.

«Jainkoak bai ote daki gallegos itzegiten? Galdera au leen ere askotan egin zuten idazle ospetsu eta Gallego xumeak, baiña bein ere ez azkeneko amar urte auetan bezin sarri.

«Errikoitasuna ez dago inolaz ere orokortasun edo zabaltasunaren aurka eliz-artzantzaz. Konzilioak eta geroztik egin dan Gotzai-batzarrak erakusten digutenez bakoitzak bere erriko izaera-doaiei zumo guzia atera bear die. Bertako izkuntza ta abestiei indar ematea liturjian erabilliaz, errira urbiltzea ta eliztarrei, eliz-barruan dagokien nortasuna aitortzea dala jabetu dira Galiziako apaiz gazteak. Aspalditik beren izkuntzaren alde deadarka ari ziran jende-ikasi eta ikasleen taldeekin bat egin dute onela.

«1965'go Uztailaren 25'ean eman zan meza leenen-go aldiz gallegos. Urte ortan bertan azaldu ziran Ebanjelioak ere aurrenekoz gallegos. 1966'an eman zuten gotzaiak itzaldiak gallegos egiteko baimena...

«Ori bai oraindik ere goi-aldeko asko ez dira oartu gure izkuntzaren ederra ta aberastasunaz. Izkuntzaren aitzakian erriaren askatasunaren billa gabiltzala pentsatzen dute. Agintari guzien betiko leloa duzu ori.

«Galiziako apaizgaitegian gertatzen zana, berriz, oraindik ere askoz lotsagarriagoa zan. Bi errial eman bear izaten zituan Mixioentzat itz-ereditxo bat gallegos egiten zuan apaizgaia...

«Au guzia konzilioa baiño bost bat urte leenagotik gertatzen zan. Orregatik gertatzen da gaur gertatzen dana. Askoren iritzian gallegoa ezjakinen eta basarritarren izkuntza da. Maixuak, apaizak, sendagillek, Sindikatu eta Nekazari Anaidietako, eta Ayuntamentuetako jendeak parra egiten diote erderaz ezin asmatu duan Gallego gizajoari. (Vida Nuevak 716'go zenbakian).

—oOo—

Bazuan esnatzeko garaia Galiziako Elizak.

Lotsatu egiten ziran ango apaizak gallegos mintzaten. Beren izkuntza ezjakinen izkuntza zalakoan bizi ziran. Galteleraz egin oi zizkien elizetako itzaldiak ere erderaz er zekiten gallegoei.

Gogoan daukat oraindik zer-nolako aztarrikak jo genituan Gipuzkoako lau apaizek egun batzuk igarotzen geunden prailletegian. Ezin buruan sartu beren eliztarrei beren izkuntzan itzein bear zienik. Berenakin gel-ditu ziran praille gallego aiek. Zeuden pasiotar euskaldunak bakarrik jarri ziran gure alde.

Ez zan arritzekoa, beraz, Jainkoak bai ote daki gallegos itzegiten? jendeak galdetzea.

—oOo—

Pozaren-pozez irakurri dut Vida Nuevak dakarrena. Ez nuan uste inoiz ere esnatuko ziranik. Oker gu ote geunden pentsatzen jarri ere egin nintzan bein baiño geiagotan.

Baiña erri esnatuaren arrazoizko eskabideak, Aita Santuen erakutsiak eta Eliz-Batzar-Nagusiko argi-dizitarrak ortaratzen ari ditu pixkana-pixkana ango elizgizonek.

«Erri txikien ezaugarri ta berezitasunak zapaltzeko, eragotzeko, neurtu eta desegiteko biderik ez dago giza-legeetan diñarritutako gizartean» (Pio XII'nak 1954'go Eguberrikako itzaldian).

«Erri txiki auen indarra ta osa-bidea galeratzea zuzentasunaren aurkako oker aundia dala aitortu bearra dago. Areago oraindik aalegin gaizto oiek arraza bat desegitera zuzenduak badaude. Zuzentasunak auxe eskatzen du: agintariak saia ditezela benetan erri txiki oien giza-baliok indartzen eta batipat oien izkuntza, jakintza, oiturak eta ondasun-iturriak. Baiña erri txikiak... ez dezatela uste izan mundu osoa beren arra-

«BOTAFUMEIRO»

zaren azpian jarri bear dutenik». (Juan XIII'ak Pakea Lurraldean eskutitzean).

«Erakutsi auen aurka, jakiniaren gainean, egiten diran egintzak eta egintza oiek egiteko ematen diran aginduak erailtzailleak dira eta agindu oien betetzailleak ez ditu zuritzen menpetasun itsuak. Egintza auen artean poliki-poliki erri oso bat, arraza edo giza-talde txiki bat desegin nairik egiten diranak sartu bear dira. Gogor gaitzetsi bearra dago egintza auker, krimen beltz bezela. Ta aldiz aupatu bearra onelako gauzak agintzen dituztenen aurka, trebe ta nabarmen, jeikitzen diranak». (Batikano II'nak G. S. 79).

«Erriren batek utziko balitu bere egiazko giza-baliok galtzen, bizitzearren, bizitzeko arrazoiak galduko lituzke. Errientzat ere balio du Kristok erakutsiak:» «Zertarako du gizakiak mundu guzia irabaztea, bere burua ondatzen badu?». (Paulo VI'nak Errien Aurrerabidean Eskutitzean).

—oOo—

Munduko Errien eta europarrok batez ere Europako Errien elkartasun-bidean eta ametsetan goaz. Errien elkartasun izan dedin Erri-bakoitzak bere nortasuna, izakera, oiturak eta izkuntza gorde bear ditu. Erriek desegiten badira ez da izango sekulan errien elkartasunik. Erri bakoitzok ditugun aberastasunekin besteak aberasteko elkartu bear dugu.

Elizak ere erri bakoitzean txertatu ta itsatsi bear du.

«Elizak, Jainkoak mundura ekarritako salbamen-misterior aeta bizia gizaki guztiei eskeini dezalen, erri bakoitzean bertakotu egin bear du Kristoren Espiritu berarekin, Kristo Bere gizakundean ordungo gizakien gizarte ta jakintz-giroarekin elkartu bait zan». (Batikano II'nak).

Bejondeizutela Galiziako apaizak! Zuekin gaituzute euskaldunok.

M. ATXAGA

«GOGOZ ENTZUTERA»

Amaika bider abestutako abestia eta beñiere nekazten ez dauna neski.

Laster asiko zaizkigu Donostiko eliz guztietako garizuma-deiak. Ez da bat bakarrian ere «Atoz pekataria» abestu gabe utziko.

Goazen, bai, goazen, elizara, «Jaungoikoaren itza, GOGOZ ENTZUTERA».

Mar-marra pranko entzuten da: elizetan euskera baztertua dagola-ta, euskaldunei euskeraz egin bear zaiela-ta, eskerako bakarrik elizetan euskeraz egin oi dala-ta... et. ab. alaxe beti mar-marka.

Ia ogeitamar meza daukagu Donostian euskeraz jai-egunero. Zabiltz elizaz eliza, eta ikusko dezu erantzuna: JENDEA ETORRI EZ!

Dana dala, bertan degu Garizuma berri bat. Eliza geientxuetan irartzen dira euskerazko itzaldi-deiak. Irakurri, eta gogoan artu: elizak, egunak eta izlariak:

«Andre Mari» Parrokian, Garizumako irugarren astean, Aita Pelix Urdanpilleta, kaputxinoak, emanik.

«San Bizente» Parrokian, Bigarren astean, Aita Zubiaga, jesuita, izlari dala.

«San Inazio» Parrokian, Aste Santuan, Aita Linke, prantziskotarraren gain.

«San Martin» Parrokian, Nekaldi Astean, Irigaray apaiz jaunak emango ditu.

«Aiete-ko Parrokian», irugarren astien, M. Atxaga apaiz jaunak emanak.

«Antiguo-ko Parrokian», leengo astien, M. Odriozola apaiz jaunaren ardurapean.

«Prantzisko Donearen Parrokian», Bigarren astien, Aita Inurritegi prantziskotarrak.

«Lourdes'ko Andre Mari'ren elizan», Bigarren astean, Aita Joan, Kaputxinoa izlari.

Beste elizen batzuetan ere izango diralakoan nago, ez det jakin al izan baiño. Jakiteko, galdetzia naiko dezu.

Eta jakin-da gero, zabaldu berria zure adiskide eta lagunen artean eta joan Jaungoikoaren itza GOGOZ ENTZUTERA.

E.

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETUXUA

Urrutizkiñak

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azlyak

Ongarri ta abonoak

Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan etorriak

Tomás Eizmendi'ren

Jatetxea

Zumai erritik metro gutxira, ibai ertzean par-irriz, etxe polit bat zure zai dago euskal kutsu zoragarritz. Arrai, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen [duna laister azaltzen da berriz.

—oOo—

Restaurante

Tomás Eizmendi

Curva de «Chiqui-erdi»

Tel. 86 13 90

ZUMAYA

Euskera batua (I)

LEKUONA-TAR MANUEL APAIZ JAUNA

Ugalde-tar Martin

SARRERA

Euskera baturaren aurka dagoan euskaldunik ez da izango; Halaere, oraindik horrenbeste euskalkitan adarkatua dagoan izkuntza nola idatzi behar dugunaren asmo zuzen, ziur eta bakar baten bila gabiliz; asmoak ba dira, bai, baiña gehiegi-txo; ta asmo askok ez dute asmo bakar bat osatzen. Halaere, beharrezko eta ezin-besteko aukeraren konzientziak emango ahal digu behar dugun ausardia eta indarra; itxaropen horrekin gaude danok.

Baiña: burua ere ekarriko ahal digu?

Auzia ez da oraingoa. Campión eta Broussainek 1920-ean Euskaltzaindiari «Informe sobre la unificación del euskera» agertu zitotenean erabaki hau eman zuten: 1go Gipuzkera ta Lapurtera, edo biak aurrez elkartutako euskalkia, oñiarri artu. 2n. Behar diran batzorde bereziak izentatu; bi euskaltzain hoienez, gutxienez iru: «fonetika ta ortografiari» dagokiona, bestea «gramatikarena», eta azkenik «euskera batuaren itzegiari» dagokiona. Aukera honetarako bere arrazoi sakonak ematen zituzten orain dala 50 urte luze. (Ez zuten lapurterak berekin zuten h-rik aitatu, Halaere). Ikusten denez, orain dala gizaldi erdi bat ere larritasun gorriko arazoa zan hau; halaxe diote emandako argibide honetan; eta diote, gainera, bidea Euskaltzaindiak iriki behar duala, berari dagokion lana dala-ta.

Hara ba denbora ta sujetoa garbi aitatu.

Gizaldi erdi baten buruan, Koldo Mitxelena jaunak ikasketa sakonak egin eta gero (Euskaltzaindiaren izenean noski) bere asmoa erakutsi digu, eta lehenengo euskera batu edo osatu horretarako behar ditugun bi mila itz ere eman dizkigu (Lehen euskal hiztegi bateratua, Kriselu; Rikardo Arregi ta bere

arriba Begoñaren ardurapean argitaratua, eta gero Euskera, Euskaltzaindiaren aldizkarian, eta baita Iñaki Beobidek Euskaltzaindiaren babesean argitaratutako Euskera Batua liburuxan ere). Hemen dago h hori! Behar ba da (nere iritzi bat emen azaldu ahal badut) gehiegitxo ere bai.

Eta hemen gabiliz oraindik erabaki ziur bat artzeko beldurrak.

Auzi honen argitzeak arreta eta burua eskatzen du, noski; baiña larri gorriko presa ere bai.

Gaurko egunean erriak zer-ikusia aundia dute auzi hoietan; zer-ikusia ahal dutenean behintzat. Neurri berriak baztertu edo onartzeko, Euskalerriak arazo honen konzientzia izan behar du. Egialt eltzeke bere denbora behar du, noski, baiña bakoitzak bere iritzia eltzeke nahi-ta-nahi-eko duan informazioa ere behar du.

Jakin ditzagun gure izkuntzaren nekean aspaldi dabilzan gizonen ardurak; gure errian asko dira; dakin itz egitea gehiegi litzake; «muestreo» bezelako aukeramen bat egin dut. Utsak egingo ditut, noski; baiña ez dira maliziz egialtango. Aukeratutako sei-zortzi gizonen artean mugaz arunzko ta onuzkoak izango dira; h-er onuntz eta aruntz daudenak ere bai; batzuek besteak baiña radikalagoak; danok osatzen bait dugu gure erri hau.

—oOo—

Izketaldi hoiek Lekuona jaunaren kin asi nahi izan ditut; batetik, Euskaltzaindiko lehendakari dalako; baiña baita bere duan eta inork erantsi behar ez dion berezko gure erriaren jakintsuenetako seme bat dugulako ere.

Alaxe iritxi nintzaion bere Andoingo bizi-lekura.

—Euskeraren batasuna dala-ta —esan ziran sarrerako— Euskaltzaindiak erria behartuaz ezin du joka.

—Ez, behartuaz ez, noski —esan nion— baiña halaere auzi hau gehiegi luzatzeak gure erriari, eta izkuntzari, kalte aundiak ekarriko dizkio; nolabait, bide-erakustaila bat beharko dugu; ez ahal du beorrek hala uste?

—Bai, noski.

—Euskaltzaindiak ba du, berez, itzal berezi bat; eta bakarra gainera; ala, Arantzazun bere babesean artutakoak, benetako Euskaltzaindiko erabakiak dirala esan ahal genezake?

—Agertu dan textoa bera —hala da, noski («begi onez ikusiko lukeala Euskaltzaindiak h bi bokal berdin nahiz desberdinen artean erabiltzean astea; honek ez duala esan nahi gorago jo nahi duten saioak ez direla ongi ikusiak izango»); baiña interpretazioa beti berdiña ez da izaten; han erabakirik ez zan artu; orain, esan dezagun Arantzazun ikaspidetako eman zala. Ikaspidetako zena bat indar duan? Indar normatibo bat, norma-bide bat, nola nahi. Hor esan nahi dugu: «zuri ere hala ba derizkiozu, hara guk bide bat erakutsi»; baiña ezin dezakegu bide hori derrigorrean jarraitzea infor behartu; gizonari, ta erriari, askatasunean utzi behar zaie, erakusten zaizkien bide hoietako betiko bakar bat aukera dezaten; h nola erabili behar dan?; ba h erabiltzerakotan orrela erabili behar dala derizkiozu; Euskaltzaindiak ezin dezaike inforri h hori erabiltzeko beharrik sortu arazi; hori ez bait dago gure eskuan.

—Baiña, Euskaltzaindik bereko dituan hainbeste mailu hor dirala, hori esateak ba du berezko indar berezi bat esan nion don Manueli.

—Bai, baiña Mitxelena berak esan zuan bezela: Euskaltzaindia ez da infor bide bakar bat ezartzeko; eta halaxe da, euskeraren jaun eta jabe erria da; erriak agintzen du, eta Euskaltzaindiak ez; dekretoirik ezin dezakegu, beraz, atara.

—Halaere guk bide bakar bat behar —esan nion.

—Batasunak lehen ere ba zuan naiko zailtasun, eta orain beste bat erantsi diogu: h-bai eta h-ez dio don Manuelek.

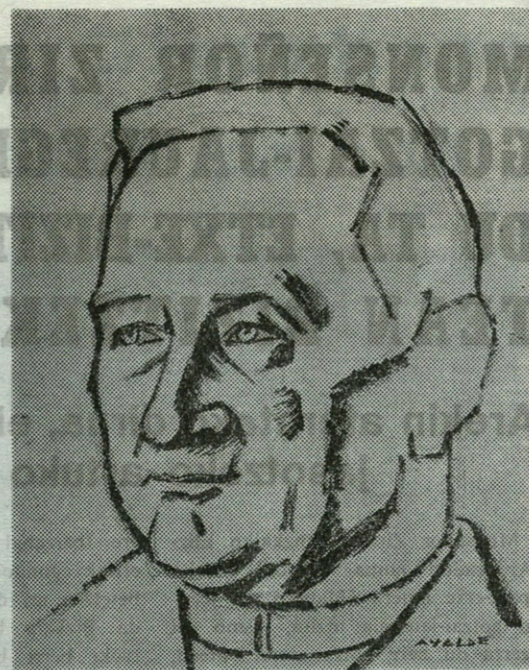
—Hala da, baiña mugaz haruzko anaiei amore pixka bat ez ahal diogu ba eman behar?

—Bai, erantzun zidan —gu gehiago gera, haiek gutxiago; aundiak txikiari amore ematen dio errazago, hala da; beti halaxe izandua da. Halaere, Euskaltzaindia sortu zanean bere alfabetoa ba zuan, eta h zuberotarrentzat eta Lapurdi ta Benaparrakoa nahi zutenentzat utzi zan; Bizkaian eta Gipuzkoan ezin hori egotzi; gainera, ohiturak agintzen duan bezela ikusi behar gauzak; ez orduko ohiturak, orain dala 50 urte Euskaltzaindia eratu zaneke ohiturak, baita 200 urte aurrekoak ere; Gipuzkoan eta Bizkaian noizean behin erabiltzen zan h, baiña oso gutxi, azkeneko bi gizaldi hoietan ez da erabili; orain danak bat egin behar badugu, erraza da: berak gorde dezatela guri ezarri gabe; hori da bidezkoa.

—Nola nahi dala, don Manuel, erri honek ba du gidaritza baten beharra; gidaritza esan dut; ez derigorrez ezer ezartzeko agintea, baizik ikas eta jarrai bideak maixuki ta irakaspidez erakutsiko dizkiguna.

—Bai, Villasantek berak ere halaxe esan zuan; Euskaltzaindiaren erakutsiak normatiboak zirala, eta ez prezeptiboak.

—Baita.

—Eliza berak ere sinismen eta moral-gauzetan ba du aginte; eta deklaratu lezake hereje sinismen eta moral bidean oker dabilena. Akademia batek ez du horrelako agintarik izkuntzaren gain, Euskeraren jaun eta jabe erria da, ez beste infor; guk erriari erakutsi dezaiogugu, agindu ez.

—Hauxe egia da —esan nion —Euskaltzaindiak erriari erakutsi dezaiogugu, orretarako gai da-ta; baiña nere ustez egia osoa hau izango litzake: Euskaltzaindiak erriari erakutsi behar dio, orretarako behartua dago-ta.

—Baiña, bestaldetik —esaten zidan Lekuona jaunak —h hau dala-ta euskaldunen artean gudu isil eta mingorra sortu da; ba dakizu; eta gudu honetan Euskaltzaindiak, dannon instituzioa denez, «neutralidade» bat gorde behar duala uste dut; «neutralidade» honi buruz esan lezake norbaitek, h-rekin idazten badut neronek autsi dedala neutralidadea. H-rikan gabe idatziaz, nik Euskaltzaindiaren lehengo ortografiari jarraitu diot; hori bait zan Euskaltzaindiaren Gipuzkoarako ta Bizkaiarako lehengo ortografia. Auzi honetan lehengo ortografiak bere alde du «la ley de la ventaja» esan ohi dana; edo-ta jurista zaharrak esaten zutena: in dubio, melior est conditio possidentis (holakoetan lehenean dagoenak du bentaja); edo-ta dialektikoak ziotena: asserentis est probare (zerbait berri esaten duanari dagokio gauza probatzea, azaltzea; zaharrean dagoenak ez dauka arrazoirik eman beharrik).

—Ez dakit arrazoi zahar hoiek gaurkotasunik baduten —esan nion don Manueli erdi jostetako, eta berak ere iripar egin zuan— Nola nahi, ni ez naiz h hori jarri edo kanpoan utzi behar dugularen asmoak elkar-izketa hoietan esatekoa; horretarako iritziak jasotzen baka-rik ari naiz: erriarentzat, noski; gero, erriak bere aukera egingo du. Baiña nik, periodista bezela, lehen-dabiziko arazo hau nahi nuke gure irakurleentzat argitu: Euskaltzaindiak neutral edo bide-erakusle bezela joka behar du?

—Euskaltzaindiari dagokiona —esan zidan don Manuelek— giro paketsu bat prestatzea da, bideak ahal dan garbien ikusteko. Horregatik diotut, nik h-rikan gabe idatzi dut; bestela neutralidade hori puskatuko nuan. Beraz-eta, aukera bat egin behar nuan; h-rik gabe idatzi, edo ezer idatzi gabe, mutu, geratu. Idatzi gabe egotea, ordea, esku-arte-ean genduan auziari oker aundi bat egitea zan. Auzi honek bi alderdiren artean ekilibrio bat eskatzen zuan. Arantzazun alderdi bati eman zitzaion (alako giroa zegoen) lekuri gehiena. Beste alderdiari ere eman behar zitzaion bere lekua. Nik hau euki det kontuan egin dudanean bezela jarrai dudanean. Auzi honen ekilibrioak hau eskatzen zuan. Mitxelena jaunaren itzak berak askorentzat ez ziran ezagunak, arik-eta orain Euskeran azaldu diranarte. Egoera hortan sortu diran bi alderdi berezi hoietako bati laguntzea zuzenbidearen aurka jotatzea zan. Horretxegatik jarraitu dut nik lehengo ortografia idazten, besterik ez. Ez fanatikeriz, hori ez da-ta, ez nere izatez, ezta nere oraingo jokabidez, nik egin nahi dudana. Bestalde, hain

xuxen, auziaren ekilibrioa eta Euskaltzaindiaren neutralidadea zaitzeagatik. Nik hortan Mitxelena beraren itza artuko dut: Euskaltzaindiak bide hoiek ezartzeko ez duala «ez eskurik eta ez indarrik». Estaduak ba du indarra, elizak ba du eskua; guk ez dugu eskurik, ez indarrik euskeraren izaera ukitzeko; bideak erakutsi bai, ezarri ez. Kontuan euki behar dugu, batasuna bi gauza hoietarako eskatu zala; aldizkarietarako eta ikastoletarako; eta h hau dala ta ez dala, batasunak esku-artetik alde-egin digu. Zer egin orain? Ikastolari, buruz, beti ere gogoan euki bearrezko gauza da, ikastolak umeen gurasoenak dirala, ez gureak. Eta guztiok dakigu, gurasoen iritzia-ri buruz, Arantzazu ezkerotzik igaro diran urte ta erdi honetan, Bizkaia aldetik, batez ere Pedagoji-lege bat aipatu dala: umeak gurasoen izkuntzan eta izkuntzaeran ezi behar dirala horixe bait da, hain xuxen, ikastolak sortzeko euskaldunok daukagun eskubidearen oñiarri; ez dala bidezkoa, beraz, umetxoei beren gurasoengandik bestelakoa dan izkuntza-erarik erakustea. Pedagoji-legea da, lege arrunt-arrunta. Gurasoen iritzia entzun beharra dauka-gu, beraz.

—Beorren puntua ikusten dut; halaere, beorrek lortu nahi duan giro paketsu hori ez da oraindik sortu.

—Behar ba da denborarik ez da izandu. Bide hau aukeratzeko larria ba dugu, bai; halaere Pompeu Fabrak Kataluña erriari amar urtetako epea eman zion, bakoitzak bere bideak erakutsi ta esperientzi bat izateko. Gu hortan ari gera. Giroa konpondu ez bada, ez da gure errua bakarrik izan. Euskaltzaindiak bideak artzeko aukera-denbora eman nahi du. Hauxe da gertatua.

—oOo—

Azken-itzak.

Ikusi dugunez, Euskaltzaindiak ba du bere jokabidea: bakoitzak bere bideak aztertu ta ibiltzeko denbora eman. Denbora hau gure izkuntzaren eta erri osoaren kaltetan luzatu ez dedin, guetatik alde bateko edo besteko gogorrek erdi-bide batera etortzeak zenbat on ekarriko ligu-kean oldoztu behar lukete. Euskaltzaindiari erabaki baten bidezko erraztuko, litzaizkioke-ta, don Manuel Lekuona, bere lehendakari ospetsua danaren argi-biderik eta laguntzarik ez zaior erriari paltako. Izketaldi honen ondoren inpresio hori geratu zait behintzat.

GAZTEAK ETA ISTORIA

Revista de Occidente, Madrilgo illeroko errebista famatua ari naiz irakurtzen. Ilbeltzeko lumeroa. Pixka bat atzeratuta agertu da oraingo onetan. Americo Castro jakintsuarekin izketaldi luze baten berri dakar. Konbersazio benetan sakona. Bi alditan, astiro-astiro irakurri det.

Americo Castrok dio pasaizo baten, orain, nazio aurreratuenean, mutil gazteek onela diotela: Gaur-eguna bakar-bakarrik zaiotela interesgri.

Eta bear bada kulpia gurea da, aitoritzen du Americo Castrok. Alegia, igarotako gauzak gaur-gaurko arazoak dirala eta ori ez degula jakin gazteeri sinistu arazitzen.

Bai, Gazteak menperatzeko erarik egokienetako bat orixe da. Istoria izkutatu eta gezurrezko istoria erakustea.

Americo Castoren pasaizo asko irakutzean, gure Euskalerrian pentsatzen ari nintzan. ¡Gure Euskalerra benetan triste!

¡Profeta faltsoen eskuetan beti erabili izan zera Euskalerra gaurko!

Gure erriaz ari geranean, alabantza bakarrik dakigu erabiltzen. Alabantza, goralmena alderdi guzietatik lerdea dariogula. Eta bi-tartean gure erria tontotzen ari gera erabat.

Orixe: tontotzen, tontolotzen...

Zer dakigu gure erriaren egiazko kondairaz, istoriaz. Zerbait bai, baiño guzira, sakonki, gutxi oso oraindik. Eta gure erriari gertatutakoak gaur-gaurko asuntok ditugu. Gaur-gaurkoak.

Orregatik dio Americo Castro jakintsuak. Jendea ames-gauze-kin engaitatzeko istoriaren ezaguera gutxitzea bear-bearrekoa dala.

Istoria izkutatzea, jendeari begiak estaltzea aña da. Istoria zuzen ikasi duana, edo bear bezela ikasten saiatzen dana, ez da engaña erreza izaten.

Momentu bakoitzean nundik bear duan badaki.

Zenbait gaztek, zenbait gizonak ez lukete jokatuko oi duten bezela, gertatutakoaren ezaguera on eta zuzena balute. Istoria bait-da bizitzaren erakuslea.

Baiña ez nolanaiko istoria. Istoriak erdi-erdikoa bear du izan, ez guk nai degun edo nai gurean bezelakoa.

Istoria ikasteen alperrikakoa litzake guk nai genioken ondorioa billatu nai izatea.

Kondairaren ondorenak bere-bereak dira, eta ondoren oiei guk burua makurtu egin bear, guk pentsa degunaren kontra baldin bada ere.

¡Ai, gazteak! Istoria gaur-gaurko arazoa degula ziur egon zin-dezkete. Saiatu istoria zuzen ikasten. Zuzen.

¡Ai, gazteak! Istoriaren maila baziñate, konzientzirik gabeko zenbaiten eskutan ez zinakete izango jostaillu...

JOSE DE ARTECHE